

Departement Social Work

Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

**Onderzoek en aanpak van studievaardigheden bij leerlingen 2^e en 3^e graad TSO door
het ontwerp van een boekje met studietips.**

Door Eline Bloemen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

Hasselt

Academiejaar 2014- 2015

Departement Social Work

Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

**Onderzoek en aanpak van studievaardigheden bij leerlingen 2^e en 3^e graad TSO door
het ontwerp van een boekje met studietips.**

Door Eline Bloemen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

Hasselt

Academiejaar 2014- 2015

Woord vooraf

Het eindwerk dat gekoppeld is aan mijn laatstejaarsstage Maatschappelijk werk, is één van de belangrijkste opdrachten van deze opleiding. Het sluit mijn studentenleven af en zegent mijn nieuwe start van het 'echte' leven in. Het was niet altijd even makkelijk om dit te schrijven, maar vandaag kan ik zeggen dat voor mezelf wel gelukt is.

Bij het schrijven van dit eindwerk kon ik rekenen op de ondersteuning van verschillende personen. Deze zou ik dan ook graag willen bedanken. In eerste instantie wil ik graag mijn stagementor, Dhr. Johan Verbiest, bedanken. Elke keer wanneer ik vragen had, deed hij er alles aan om me verder te helpen. Vervolgens wil ik graag mijn eindwerkbegeleider, Mevr. Iris Tilkin bedanken voor de intensieve begeleiding. Als laatste wil ik iedereen op KTA 1 Diest bedanken voor de fijne samenwerking tijdens mijn stageperiode.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Deel 1: Situering stageplaats	8
1 Wat is KTA 1?	8
1.1 Missie	8
1.2 Visie	8
1.2.1 Visie op de schoolse ontwikkeling van jongeren en op leren.	8
1.2.2 Visie op de manier waarop een school leerlingen in hun groei naar volwassenheid in de brede zin kan begeleiden.	9
1.3 Aanbod	9
1.4 Doelgroep	10
1.4.1 Enkele cijfers	10
2 De leerlingbegeleiding	10
2.1 De interne leerlingbegeleiding	10
2.1.1 Psycho-sociale hulpverlening	11
2.1.2 Concrete dienstverlening.....	11
2.1.3 Informatieve dienstverlening en advies.....	11
2.1.4 Conflictbemiddeling	11
2.1.5 Algemene preventie	12
2.1.6 Signalering en beleidsgerichte werking	12
2.1.7 Coördinatie van zorg- en hulpverlening.....	12
2.2 Het zorgbeleid van de school	12
2.2.1 1ste lijnszorg	12
2.2.2 2de lijnszorg	13
2.2.3 3e lijnszorg.....	13
2.2.4 4e lijnszorg.....	13
2.3 GON-begeleiding	13
2.4 Het CLB	14
3 De scholengroep	15
4 Organogram	16
4.1 Personeel van KTA 1 Diest	17
Deel 2: Theoretisch kader/literatuurstudie	18

1	Motivatie	18
1.1	Motivatie, wat is het?	18
1.2	Prestatiemotivatie	18
1.3	Intrinsieke motivatie.....	19
1.4	Extrinsieke motivatie	20
1.5	Van extrinsieke naar intrinsieke motivatie en omgekeerd	20
1.6	Zelfeffectiviteit.....	20
2	Welbevinden en betrokkenheid	21
2.1	Wat is welbevinden?	21
2.2	3 aspecten van welbevinden	22
2.2.1	Fysiek welbevinden	22
2.2.2	Sociaal welbevinden.....	22
2.2.3	Psychisch welbevinden.....	23
2.3	Het pedagogisch klimaat in het onderwijs.....	23
2.3.1	Stijlen van leidinggeven.....	23
2.3.2	Veiligheid	24
2.3.3	Een goed pedagogisch klimaat	24
2.4	Betrokkenheid	25
2.5	Betrokkenheidssignalen	25
2.5.1	Concentratie	25
2.5.2	Energie	25
2.5.3	Complexiteit en creativiteit.....	26
2.5.4	Mimiek en houding.....	26
2.5.5	Persistentie of volharding.....	26
2.5.6	Nauwkeurigheid.....	27
2.5.7	Reactietijd.....	27
2.5.8	Verwoording.....	27
2.5.9	Voldoening	27
2.6	Graden van betrokkenheid.....	27
3	Leervaardigheid	29
3.1	Studiemethode: actief studeren.....	29
3.1.1	Fase 1: Oriënteren.....	29
3.1.2	Fase 2: Grondig doornemen.....	30
3.1.3	Fase 3: Herhalen	32
3.2	Studieplanning.....	33

3.2.1	Stappenplan voor planning.....	33
3.2.2	Kenmerken van een goede planning.....	34
Deel 3: praktijk		36
1	Onderzoekstrategie en bespreking vragenlijst	36
1.1	Omkadering probleemstelling	36
1.2	Toelichting werkwijze.....	36
1.3	Vorbereidend werk.....	38
2	Verzamelen en verwerking van de gegevens	39
2.1	Verzamelen van de gegevens	39
2.2	Verwerking van de gegevens	40
2.2.1	Thema: studiekeuze	40
2.2.2	Thema: tevredenheid.....	41
2.2.3	Thema: betrokkenheid.....	42
2.2.4	Thema: het schoolse zelfbeeld.....	43
2.2.5	Thema: sociale relaties.....	44
2.2.6	Thema: pedagogisch klimaat.....	45
2.2.7	Thema: studiemethode en studieplanning.....	47
2.2.8	Thema: leerproblemen.....	48
3	Studiebegeleiding, studieplanning en studieondersteuning binnen KTA 1	50
4	Aanbevelingen	50
4.1	Aanbevelingen rond welbevinden	50
4.2	Aanbevelingen rond betrokkenheid	51
4.3	Aanbevelingen rond studiebegeleiding, studieplanning, studieondersteuning....	51
5	Het ontwerpen van een boekje met studietips	51
5.1	Gebruik maken van de website en Smartschool	52
5.2	Leerstijlen en leergewoonten	52
5.3	Studieplanning.....	53
5.3.1	Het gebruik van een schoolplanner (= agenda)	53
5.3.2	Dagplanning.....	53
5.3.3	Weekplanning	53
5.3.4	Jaarplanning.....	53
5.3.5	Een examenreeks voorbereiden	54
5.3.6	Planning van een examendag.....	54

5.4 Studeren ... Hoe begin ik eraan?	54
5.4.1 Organiseer je omgeving.....	54
5.4.2 Het studiemateriaal.....	55
5.4.3 Studiemethode.....	55
5.4.4 Een tekst samenvatten.....	55
5.4.5 Uitstelgedrag.....	55
5.4.6 Faalangst.....	55
5.4.7 Pesten.....	56
5.5 Een juist voedingspatroon	56
6 Algemeen besluit	56
Deel 4: Kritische kijk	58
Bibliografie	62
Bijlagen	63

Inleiding

Leerproblemen ontstaan vaak door een gebrek aan motivatie. Motivatie is de grote drijfveer van leerlingen en studenten. Dit kan zowel intrinsieke motivatie als extrinsieke motivatie zijn. Wanneer deze motivatie ontbreekt, zullen er steeds meer en meer leerproblemen ontstaan.

Leerlingen zijn vaak gedemotiveerd wanneer ze steeds slechte punten behalen, wanneer ze slecht zijn in een bepaald vak, wanneer ze de leerkracht niet leuk vinden, wanneer ze gepest worden, wanneer ze thuis problemen ervaren, enz. Het is belangrijk om deze aspecten te signaleren en hiermee iets te doen. In mijn eindwerk zal het er vooral over gaan om de motivatie van leerlingen te verhogen door hun te helpen met hun studievaardigheden door middel van het ontwerp van een boekje met studietips.

Doorheen de tijd zijn er honderden boeken gemaakt rond het leren studeren van leerlingen en studenten. Je vindt er informatie genoeg over. Soms zelfs veel te veel, waardoor het verwarrend wordt welke informatie je nu het best kan gebruiken. Daarom heb ik voor dit eindwerk een boekje met studietips gemaakt. Dit boekje is op maat gemaakt. In het praktisch gedeelte van dit eindwerk zal je zien dat ik het boekje heb gemaakt aan de hand van de noden van de leerlingen. Deze heb ik bevroegd via een enquête.

Het boekje is niet enkel voor leerlingen met een erkende leerstoornis zoals dyslexie of dyscalculie. Het is een boekje dat door alle leerlingen van KTA 1 Diest kan worden gebruikt. Het is de bedoeling dat we hiermee de leerlingen kunnen helpen in hun manier van leren. Het is een boekje dat hen doorheen het volledige schooljaar helpt.

Het eindwerk is opgebouwd uit vier verschillende delen. Allereerst wordt een situering van de stageplaats verduidelijkt, waarin de school wordt voorgesteld en mijn taken als leerlingbegeleider worden uitgediept. Vervolgens belicht ik motivatie, waaronder welbevinden en betrokkenheid, gekoppeld aan enkele studievaardigheden. Als derde volgt er het praktisch gedeelte waarin ik mijn theorie koppel aan de praktijk binnen mijn stageplaats. Om af te sluiten verwoord ik enkele kritische blikken van mezelf die ik ervaren heb tijdens dit proces.

Deel 1: Situering stageplaats

1 Wat is KTA 1?

Het Koninklijk Technisch Atheneum 1 in Diest is een secundaire school die gespecialiseerd is in nijverheidsrichtingen (elektriciteit, elektromechanica, industriële wetenschappen, hout, carrosserie, auto en sanitair) en in sport.

KTA 1 is echter zoveel meer dan een opsomming van lessen, studierichtingen of vakken. Het is de plek waar jongeren leren en studeren, maar ook vrienden maken, dingen ontdekken, groeien naar de volwassenheid. Zij willen hen alle kansen bieden om zich persoonlijk te ontplooiën en om hun talenten te ontdekken en ontwikkelen.

KTA 1 Diest is een school:

- waar men uitgedaagd wordt in kwaliteitsvolle, boeiende en innovatieve lessen,
- waar een goed contact met de leraren belangrijk is
- waar vrienden maken makkelijk wordt
- waar regels en afspraken opgesteld worden in samenspraak met de leerlingen,
- maar waar er ook consequent op toegekeken wordt dat de afspraken correct opgevolgd worden

1.1 Missie

Deze school staat voor een erg kwaliteitsvolle vakopleiding, een doorgedreven leerlingbegeleiding en een gezond tuchtbeleid.

1.2 Visie

1.2.1 Visie op de schoolse ontwikkeling van jongeren en op leren.

KTA 1 streeft Gelijke OnderwijsKansen en maximale leerwinst na door een aanpak op maat van de leerling. Zij zijn ervan overtuigd dat leerlingen meer ontwikkelingskansen hebben in de positieve bekrachtiging van het groeimodel en van talentontwikkeling dan dat ze de nadruk zouden leggen op hun tekorten. De leerlingen worden elk jaar opnieuw uitgedaagd om het beste van zichzelf te geven via projecten, activiteiten, stages en een doorgedreven samenwerking met de arbeidsmarkt en de verschillende sectoren; een must voor een nijverheidsgerichte school!

1.2.2 Visie op de manier waarop een school leerlingen in hun groei naar volwassenheid in de brede zin kan begeleiden.

KTA1 Diest wil hun leerlingen vormen tot verdraagzame, positief kritische en geëngageerde jongeren. Creativiteit, inspraak en een consequente persoonlijke begeleiding zijn de pijlers van deze belangrijke taak. Men kan pas tot echt leren komen als er sprake is van drie essentiële voorwaarden bij de leerlingen en bij het team: welbevinden, betrokkenheid en eigenaarschap.

Ze besteden veel aandacht aan een professionele attitudevorming zoals afspraken nakomen, goed samenwerken, klantgericht zijn. Dat lukt alleen als leerlingen zich goed in hun vel voelen en zich van nabij betrokken voelen bij hun opleiding.

1.3 Aanbod

KTA 1 biedt verschillende opleidingen aan in het Technisch Secundair Onderwijs en het Beroepssecundair Onderwijs voor de tweede en derde graad.

In het Technisch Secundair Onderwijs bieden ze de volgende studierichtingen aan:

- Tweede graad:
 - Elektromechanica
 - Elektrotechnieken
 - LO en sport
- Derde graad:
 - Elektromechanica
 - Elektrische installaties
 - Industriële wetenschappen
 - LO en sport

In het Beroepssecundair Onderwijs bieden ze de volgende studierichtingen aan:

- Tweede graad:
 - Elektrische installaties
 - Hout
 - Basismechanica
- Derde graad:
 - Elektrische installaties
 - Hout
 - Auto
 - Centrale verwarming en sanitaire installaties

- 7^e jaar
 - Auto-elektriciteit
 - Industrieel onderhoud
 - Interieurinrichting

Ze bieden ook facultatieve lessen aan:

- Rijbewijs op school
- Certificaat bedrijfsbeheer
- VCA-attest: de Veiligheids Checklist Aannemers = een vragenlijst omtrent veiligheid, gezondheid en milieu. Hiermee kunnen aannemers tonen dat zij onder andere aan de wet- en regelgeving voldoen
- EHBO-attest: eerste hulp bij ongevallen

1.4 Doelgroep

KTA 1 is een school voor alle leerlingen van de 2^e en 3^e graad TSO en BSO. Elke leerling is hier een bijzonder individu met eigen interesses, talenten en ambities. Iedereen krijgt Gelijke Onderwijskansen en de nodige ruimte om zich volledig te ontplooiën. Daarom draagt deze school de waarden van het GO! hoog in het vaandel: mondigheid, intellectuele nieuwsgierigheid, sociale bewogenheid, rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, openheid en zelfstandigheid.

1.4.1 Enkele cijfers

Op KTA 1 zitten er slechts vier meisjes. Dat is slechts 1,8% van de hele school.

25% van de leerlingen zijn allochtonen. Dat wil zeggen dat ofwel hun moeder of vader of beiden van een ander land dan België afkomstig zijn.

Ongeveer 22% van de leerlingen zijn GOK-leerlingen. Dat wil zeggen dat ze niet meer bij hun ouders wonen, thuis een andere taal spreken of dat hun moeder een laag diploma heeft.

2 De leerlingbegeleiding

2.1 De interne leerlingbegeleiding

Leerlingbegeleiding is de gemeenschappelijke noemer voor alle acties die de school organiseert om de leerlingen te begeleiden in hun persoonlijke, sociale en culturele ontwikkeling. De leerlingbegeleider beperkt zich dus niet tot individuele leerlingen die

problemen hebben. Hij gaat uit van een zo breed mogelijke zorg voor alle leerlingen. Bij de begeleiding van leerlingen gaat de aandacht zowel uit naar preventie als naar hulpverlening. Leerlingenbegeleiding op KTA 1 betekent dus werken aan het welbevinden van leerlingen. Hiermee bedoelen ze enerzijds de schoolse prestaties en anderzijds zich goed voelen op de school.

2.1.1 Psycho-sociale hulpverlening

De interne leerlingbegeleiding biedt sociaal-emotionele begeleiding aan alle leerlingen die dat wensen. Het kan bijvoorbeeld zijn dat leerlingen het moeilijk hebben, gepest worden, zich niet thuis voelen in de klas of thuis problemen ondervinden. De begeleiding houdt in dat er een luisterend oor wordt aangeboden en er wordt geholpen waar het kan. De leerlingbegeleider is hier een vertrouwenspersoon voor de leerling.

2.1.2 Concrete dienstverlening

De leerlingbegeleider helpt de leerlingen op alle mogelijke manieren. Wanneer een leerling concrete hulp nodig heeft, zal hij dit ook doen. Ik denk hier dan aan het invullen van de nodige papieren, het begeleiden van een gesprek, een plannetje opstellen, enz.

2.1.3 Informatieve dienstverlening en advies

De interne leerlingbegeleiding geeft zowel advies en informatie aan de leerlingen als aan hun ouders. De leerlingen kunnen er terecht voor advies en informatie over hun studiekeuze, studiebegeleiding, externe begeleiding en andere. De leerlingbegeleider zal er alles aan doen om hen de juiste informatie te bezorgen en hen zo goed mogelijk verder te helpen.

De ouders van de leerlingen worden regelmatig geïnformeerd over het gedrag en de schoolresultaten van hun kind(eren). Zo worden ze enkele keren per jaar uitgenodigd voor een oudercontact, waar ze zowel met de leerkrachten als met de leerlingbegeleider een gesprek kunnen hebben. Ook wordt er telefonisch of per brief contact opgenomen met de ouders wanneer de school dit nodig vindt.

2.1.4 Conflictbemiddeling

De interne leerlingbegeleiding staat in voor bemiddeling van conflicten tussen de leerlingen onderling of tussen leerling en leerkracht. Zo wordt er door de interne leerlingbegeleiding bijvoorbeeld ingegrepen in klasruzies. Er wordt dan een klasgesprek gedaan waar de conflicten worden besproken. Er wordt nagegaan wat de reden van het conflict is en welke oplossingen eventueel mogelijk zijn.

2.1.5 Algemene preventie

Iedere dag worden alle telaaroomers genoteerd. Dit is een taak van de leerlingbegeleiding. Ze gaan na waarom ze te laat zijn. Wanneer dit probleem zich meermaals voordoet bij dezelfde leerling, wordt er gekeken of er een oplossing kan gevonden worden. Wanneer leerlingen meerdere keren te laat komen, volgt er een avond- of strafstudie.

Ook gaat de leerlingbegeleider twee keer per dag rond in alle klassen om de afwezigen te noteren. Dit om te voorkomen dat leerlingen zullen spijbelen.

2.1.6 Signalering en beleidsgerichte werking

De interne leerlingbegeleiding signaleert zowel intern als extern.

Een voorbeeld van interne signalering is het doorgeven van een moeilijke thuissituatie. Door middel van het leerlingvolgsysteem waar de school mee werkt, kan elke leraar, de directie en het CLB zien wat er aan de hand is en welke maatregelen er al zijn genomen. Zo wordt iedereen hier over geïnformeerd en kan met hier rekening mee houden.

Een voorbeeld van externe signalering is het communiceren met enkele instellingen of internaten waar enkele leerlingen verblijven. Er wordt door de interne leerlingbegeleiding contact opgenomen met de begeleiders of omgekeerd. Er wordt geïnformeerd over het gedrag en de inzet van de leerling.

2.1.7 Coördinatie van zorg- en hulpverlening

Om de twee weken vindt er een cel-vergadering plaats. Dit om de samenwerking tussen CLB en de interne leerlingbegeleiding optimaal te houden. Er wordt informatie uitgewisseld over de lopende problemen. Zo kan er geen sprake zijn van misverstanden.

2.2 Het zorgbeleid van de school

Het zorgbeleid van de school wordt verduidelijkt in een brochure over interne leerlingbegeleiding.

Interne leerlingbegeleiding kan beschouwd worden als de gemeenschappelijke noemer voor alle handelingen die de school organiseert om haar leerlingen te begeleiden in hun persoonlijke, sociale en intellectuele ontwikkeling. De interne leerlingbegeleider gaat uit van een zo breed mogelijke zorg voor alle leerlingen.

2.2.1 1ste lijnszorg

Dit is de minst ingrijpende vorm van begeleiding. Het omvat alle directe, informele en spontane hulp en ondersteuning die uitgaat van leeftijdsgenoten of andere betrokkenen

(ouders, familie, e.a.). Deze hulp en ondersteuning gebeurt op basis van vrijwilligheid en kenmerkt zich door een laagdrempelig karakter.

2.2.2 2de lijnszorg

De 2de lijnszorg omvat alle leerkrachten en de desbetreffende klastitularissen. Zij vormen de spil van de begeleiding. Zij staan het dichtst bij de leerlingen en hebben de grootste expertise. Zij nemen een groot deel van de verantwoordelijkheid op zich, zoals opvangen, doorverwijzen en begeleiden.

2.2.3 3e lijnszorg

De 3^e lijnszorg is het team van interne leerlingbegeleiders en ondersteunende medewerkers. Zij ondersteunen de collega-leerkrachten. Klasoverstijgende zorgen worden verder uitgewerkt op dit niveau en vertaalt binnen het klasgebeuren.

2.2.4 4e lijnszorg

De 4^e lijnszorg omvat de medewerkers van het CLB en externe betrokken hulpverlening. Deze experts hebben een ondersteunende en adviserende rol.

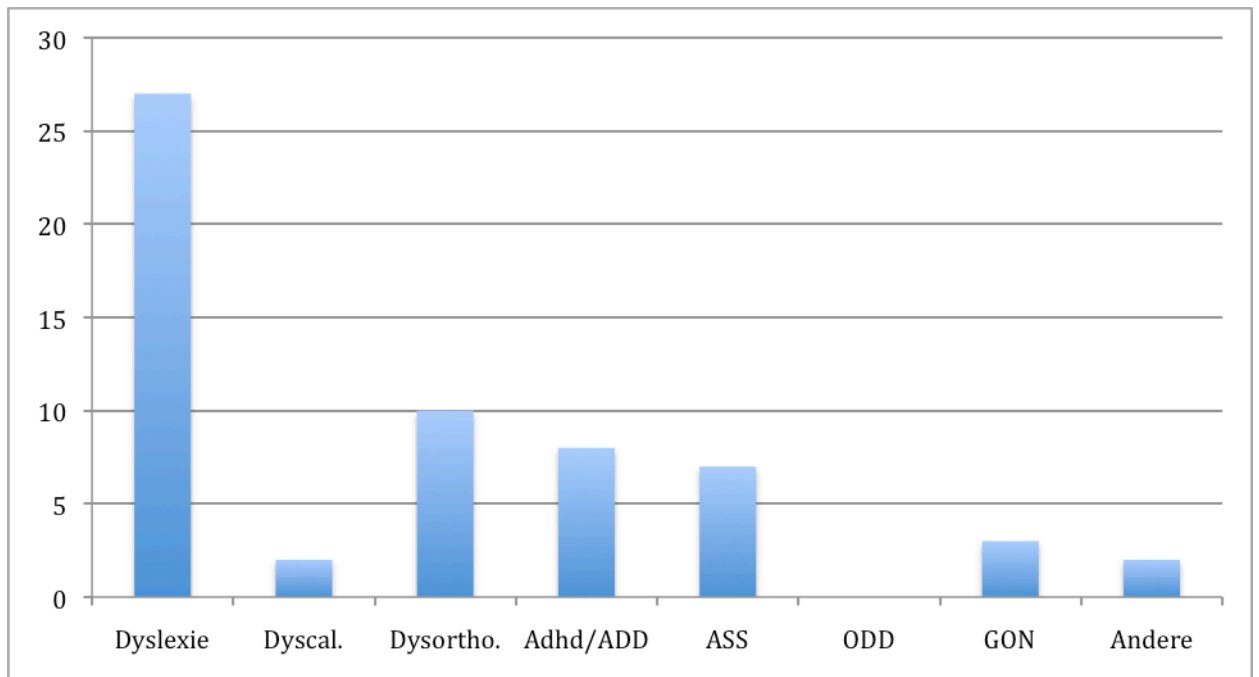
2.3 GON-begeleiding

Om leerlingen met een handicap of met leer- en opvoedingsmoeilijkheden de kans te geven om les te volgen in een gewone school, kunnen zij 'GON-begeleiding' aanvragen. GON staat voor 'geïntegreerd onderwijs'. Op KTA 1 zijn er 3 leerlingen die deze GON-begeleiding krijgen.

De begeleiding kan verschillende vormen aannemen:

- hulp voor het kind zelf
- ondersteuning aan de ouders
- ondersteuning van de leerkracht(en)
- aangepast materiaal aanmaken
- ...

Hieronder is een grafiek weergegeven met het aantal leerlingen met een bepaalde problematiek. Ook staat er hoeveel leerlingen er werkelijk GON-begeleiding krijgen.

Van de 205 leerlingen van KTA 1 Diest hebben maar liefst 27 leerlingen dyslexie. Dit is het meest voorkomende probleem bij de leerlingen van deze school. Leerlingen met dyslexie vertonen opvallende en blijvende moeilijkheden met lezen en met spelling. Bij 10 leerlingen is dysorthografie vastgesteld. Dysorthografie wil zeggen dat deze leerlingen een probleem hebben met het spellen van woorden. Meestal valt dysorthografie onder dyslexie. 8 leerlingen hebben last van ADHD of ADD. Leerlingen waarbij ADHD is vastgesteld hebben last van een gedragsstoornis die wordt gekenmerkt door een concentratietekort, impulsiviteit en/of hyperactiviteit. ADD is een subtype van ADHD. Bij deze leerlingen is de hyperactiviteit minder zichtbaar. 7 leerlingen van KTA 1 hebben te maken met een autismespectrumstoornis (ASS). Zij hebben moeilijkheden bij het verwerken van cognitieve, taalkundige, motorische en sociale vaardigheden. Als laatste zijn er 2 leerlingen die opvallende en blijvende moeilijkheden vertonen met rekenen en wiskunde. Bij hen wel dyscalculie vastgesteld.

2.4 Het CLB

Leerlingen, ouders, leerkrachten en schooldirecties kunnen een beroep doen op het CLB voor informatie, hulp en begeleiding. Het CLB werkt op 4 domeinen:

1. Leerproblemen
2. Hulp bij studiekeuze
3. Psychosociale problemen
4. Gezondheidsproblemen

Er gaat veel aandacht naar leerlingen die door hun leefsituatie of sociale achtergrond belemmerd worden in hun ontwikkeling / groei en leren

Elke school werkt samen met een CLB-team dat multidisciplinair is samengesteld (er werken artsen, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers, pedagogen, ...). Bij problemen zoekt het CLB-team samen met de leerling, ouders en school naar een oplossing.

3 De scholengroep

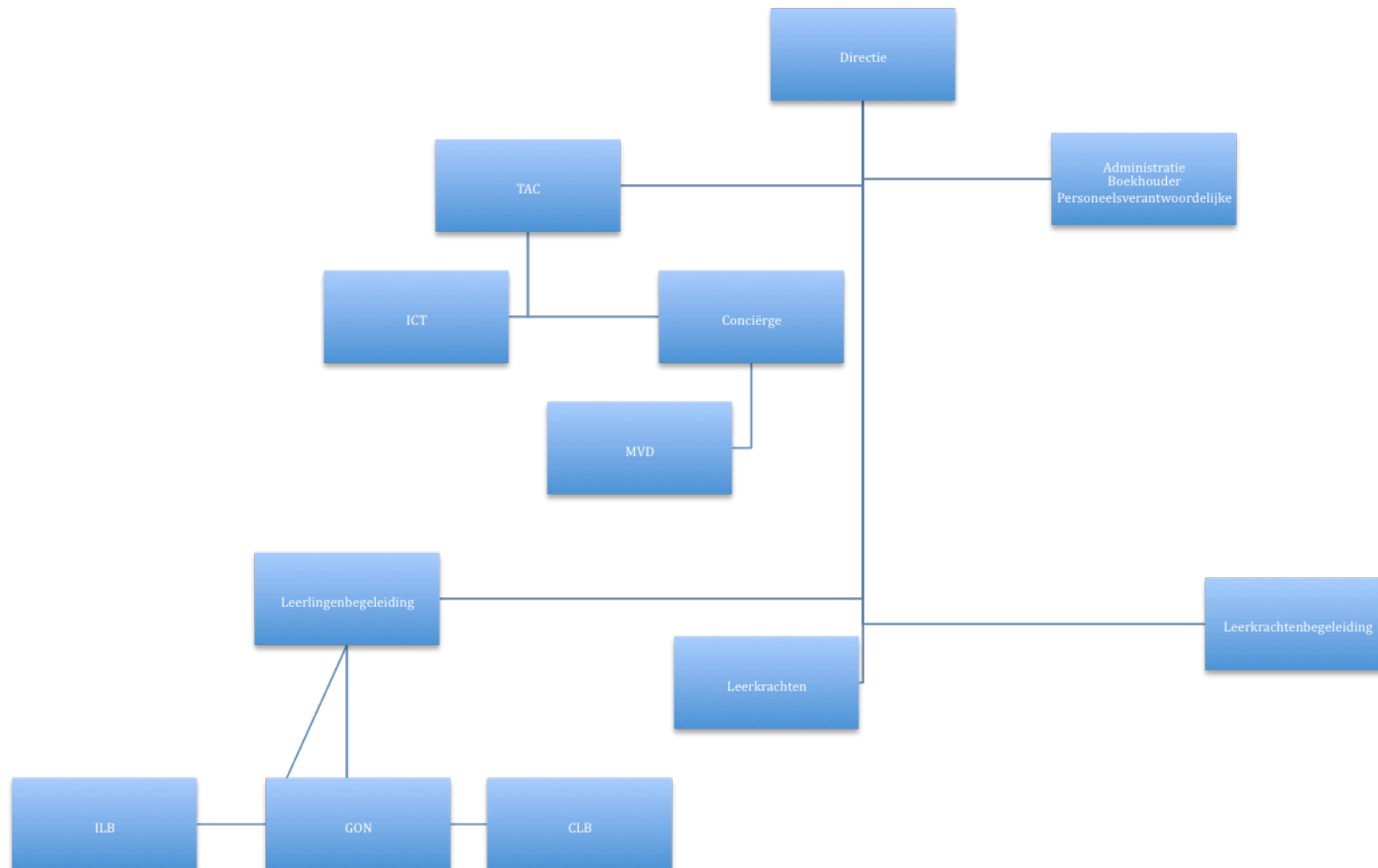
Het Koninklijk Technisch Atheneum 1 Diest maakt deel uit van Scholengroep 12 Adite. Scholengroep 12 Adite groepeerd een 20-tal scholen en een internaat in de regio Aarschot, Diest en Tessenderlo. Als Scholengroep slaan zij een brug tussen hun onderwijsnet, het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, en de scholen en centra binnen onze regio.

Scholengroep 12 Adite van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (regio's Aarschot / Diest / Tessenderlo) streeft naar maximale, gelijke onderwijskansen. Elke leerling of cursist is een unieke persoonlijkheid met specifieke interesses en ambities en moet zich intellectueel en creatief kunnen ontplooiën.

Door in te spelen op ieders individuele talenten beogen ze maximale leerwinst voor elke leerling of cursist. De voortdurende aandacht voor het welbevinden van elke leerling, cursist en medewerker moet ervoor zorgen dat iedereen zich goed voelt.

Zij willen 'mensen' vormen en werken daarom aan de ontwikkeling van elke persoonlijkheid, aan harmonie in diversiteit en aan verantwoordelijkheid ten aanzien van anderen.

4 Organogram

4.1 Personeel van KTA 1 Diest

Directie	Jan Dorau
TAC: Technisch adviseur-coördinator	Peter Amerlinck
ICT-verantwoordelijke	Sam Nussbaum
Conciërge en MVD- personeel (meesters-, vak- en dienstpersoneel)	Gilbert Verheyden
Administratie	Annemie Raymaekers Timmy Swinnen
Boekhouder	Ilke Cauwbergs
Personeelsverantwoordelijk	Ann Timmermans
Leerlingbegeleider	Johan Verbiest
Leerkrachtenbegeleider	Katja Beckx
Centrum leerlingbegeleiding	Lieve Elsen
GON- begeleiders	Tom Kestens Kristel Boon
Leerkrachten	<p>Praktijkleerkrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autotechniek / Carrosserie - Elektriciteit - Hout - Lassen-constructie - Mechanica - Sanitair en centrale verwarming - Lo / sport <p>Theorieleerkrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aardrijkskunde - Biologie - Chemie / Fysica - Engels / Frans / Nederlands - Geschiedenis - Godsdienst – Islam – Zedenleer - Informatica - Natuurwetenschappen - Praktijk Algemene Vakken - Wiskunde

Deel 2: Theoretisch kader/literatuurstudie

1 Motivatie

Vooraleer we kunnen werken aan de studievaardigheden van de leerlingen is het belangrijk te weten of de leerlingen gemotiveerd zijn voor hun studies.

Zowel uit de dagelijkse ervaringen van ouders en leerkrachten, als uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er zich motivatieproblemen voordoen bij vele leerlingen. Naast een aantal goed gemotiveerde kinderen en jongeren, zijn er tevens leerlingen die weinig of niet gemotiveerd zijn voor hun studies. Dit heeft tot groot gevolg dat ze gaan onderpresteren en nauwelijks doorstromen naar hogere studierichtingen. Om deze doelgroep (terug) te motiveren voor hun studies, is het nodig om eerst en vooral zicht te krijgen op het begrip „motivatie“.

1.1 Motivatie, wat is het?

Motivatie verwijst naar de innerlijke aspecten van iemand, namelijk naar de beweegredenen achter gesteld gedrag. In het dagelijks spraakgebruik wordt het woord motivatie dus gebruikt als verklaring van iemands gedrag. Het is aanwezig vooraleer er sprake is van gedrag; het veroorzaakt gedrag. Iemand is daarom gemotiveerd om iets te doen, denk bijvoorbeeld maar aan trainen. Als je aan die persoon vraagt waarom hij dat doet, kan het antwoord zijn: „Omdat ik dat wil“. Motivatie slaat dus niet direct op omstandigheden waarin gedrag plaatsvindt, maar op eigenschappen in een persoon. Het betreft de „binnenkant“ van een persoon. Mensen stellen bepaalde gedragingen wel en andere niet, omdat ze bepaalde behoeften, verlangens en vrezes hebben. Deze kunnen aangeboren zijn (bv. honger, dorst, ...). De meeste van onze concrete behoeften en vrezes hebben we echter verworven of geleerd, vooral op basis van ervaringen tijdens de kinderjaren (bv. prestatiebehoefte, faalangst).

1.2 Prestatiemotivatie

Van leerlingen en studenten wordt op school geregeld verwacht dat ze bepaalde prestaties leveren. Zij moeten een toets goed maken, slagen voor een examen, een onderzoeksverslag schrijven enz. Ze weten ook dat hun prestaties beoordeeld worden door de leraar, hun ouders en hun medeleerlingen, maar ook zichzelf beoordelen hun prestatie. Beoordelen houdt in dat de geleverde prestatie wordt vergeleken met een norm of een criterium. Op deze wijze ervaart men succes of mislukking. Bv; men had zichzelf vooropgesteld om 75% te behalen voor een vak en men behaalt 80%. Dit wordt als een

succes beleefd. Indien men slechts 60% behaalt, beleeft men een mislukking. Op school wordt de eigen prestatie vaak vergeleken met de prestaties van anderen. Ook vanuit deze sociale vergelijking kan men succes of mislukking ervaren.

Atkinson beweert dat elke mens over een prestatiebehoefte beschikt. Deze leert hij in de kinderjaren. Ze betekent dat de persoon aangename gevoelens ervaart bij succes en onaangename bij mislukking. Succes leidt tot bevrediging en mislukking tot frustratie. Als de persoon zich laat leiden door de prestatiebehoefte wanneer hij voor een bepaalde taak staat, noemen we die persoon prestatiegemotiveerd. De prestatiemotivatie is dus afhankelijk van een persoonlijkheidskenmerk en van de situatie.

1.3 Intrinsieke motivatie

We spreken over intrinsieke motivatie als het doel van een activiteit gelegen is in de activiteit zelf. Men is gemotiveerd door de activiteit zelf: leren om te leren. Met andere woorden: studeren, het vermeerderen van kennis en verhogen van persoonlijke competentie zijn op zichzelf boeiend en interessant. Voor een intrinsiek gemotiveerde leerling is het uitvoeren van studeeractiviteiten zelfs iets dat als inherent bevredigend en genotvol ervaren wordt.

De jonge leerling, die in het eerste leerjaar de vele mogelijkheden ontdekt van het lezen, zet zich in omwille van het leren lezen zelf. De scholier die ingaat op de uitdagingen van complexe wiskundeopgaven die door de leerkracht als supplementaire taken worden gesuggereerd, is intrinsiek gemotiveerd. De student die op verschillende manieren zoekt naar de oplossing van een probleem, heeft als enige bedoeling alternatieve oplossingen te vinden.

Door de opvoeding thuis, ervaringen in de jeugdbeweging, contacten met andere jongeren en door het onderwijs ondergaat de intrinsieke motivatie allerlei transformaties.

De vele vergelijkende beoordelingen die men in de loop van zijn schoolcarrière krijgt, kunnen ertoe leiden dat men zich minder competent gaat voelen. Het feit dat het dagelijkse leven op school relatief gestandaardiseerd is, en dat vooral anderen bepalen wat er moet gebeuren, is niet vorderend voor ervaring van autonomie. M.a.w.: de aanvankelijke intrinsieke motivatie ondergaat in interactie met de omgeving een verandering.

De realiteit leert ons dat de 'zuivere' intrinsieke motivatie voor leren en studeren niet voorkomt. Studiemotivatie betekent ook dat men extrinsiek gemotiveerd is.

1.4 Extrinsieke motivatie

Extrinsiek gemotiveerde gedragingen worden uitgevoerd om een bepaalde uitkomst te bereiken die buiten de activiteit zelf gelegen is. Extrinsiek gemotiveerd gedrag is dus een instrument om een doel te bereiken buiten het gedrag.

In het onderwijs spreekt men van extrinsieke studiemotivatie als leerlingen leren en studeren, omdat van deze activiteiten wordt verwacht dat ze leiden tot een aantal positief ingeschatte gevolgen die niet samenhangen met het studeren. Goed studeren en goede studieresultaten kunnen op zichzelf aangenaam of belonend zijn (intrinsieke motivatie), maar een lerende wordt ook frequent beloond door leerkrachten en ouders met materiële of sociale beloningen, zoals geld, een vakantiereis, genegenheid, aanzien, enz. (extrinsieke motivatie).

1.5 Van extrinsieke naar intrinsieke motivatie en omgekeerd

De intrinsieke en de extrinsieke motivatie maken deel uit van de totale motivatie voor een bepaalde taak. Dit samengaan moet natuurlijk niet beschouwd worden als een optelsom. Er is een zekere wisselwerking tussen beide vormen van motivatie. Hoewel de voorkeur gegeven wordt aan intrinsieke motivatie, hoeft extrinsieke motivatie niet steeds negatief te zijn en kan zij aanleiding geven tot intrinsieke motivatie. Toch moet gewaarschuwd worden voor de verborgen nadelen van extrinsieke beloningen: gedrag dat oorspronkelijk intrinsiek gemotiveerd was, kan gewoon een middel zijn om extrinsieke beloningen te verkrijgen.

1.6 Zelfeffectiviteit

Om succesvol te kunnen participeren in het onderwijs is een voldoende hoog vertrouwen in het eigen kunnen nodig. Daarom dat het belangrijk is om zicht te krijgen op het begrip 'zelfeffectiviteit'.

Zelfeffectiviteit is het vertrouwen van een persoon in de eigen bekwaamheid om met succes invloed uit te oefenen op zijn of haar omgeving, bijvoorbeeld door een bepaalde taak te volbrengen of een probleem op te lossen. Zelfeffectiviteit wordt als een belangrijk element gezien van theorieën over motivatie. Personen zijn sneller gemotiveerd voor een bepaalde handeling als zij het idee hebben dat zij de bekwaamheid hebben om deze met succes te verrichten. Zij zullen volgens Albert Bandura, die de self-efficacy (zelfeffectiviteits) theorie heeft opgesteld, het gedrag sneller ontplooiën en doorzetten. Zelfeffectiviteit heeft invloed op vele gebieden, zoals bijvoorbeeld de motivatie voor het onderwijs en de beroepskeuze.

Zelfeffectiviteit verschilt van zelfvertrouwen in zoverre dat zelfvertrouwen het vertrouwen in het zelf betreft, en zelfeffectiviteit de ingeschatte vaardigheid voor het verrichten van een bepaalde taak betreft.

Als mensen met een hoge zelfeffectiviteit slagen in een bepaalde doelstelling, is er een grote kans dat ze in het vervolg een nog lastiger doel zullen kiezen. Als men niet slaagt in een doel zal het per persoon verschillen hoe deze reageert: met hernieuwde betrokkenheid, vertwijfeling of desinteresse. Hierin is zelfeffectiviteit een belangrijke factor. Resultaten kunnen versterkend werken: slaagt een persoon niet in het behalen van een doel, dan kan de zelfeffectiviteit verminderen, waardoor de kans om een doel te behalen door lagere motivatie nog lastiger wordt. Omgekeerd kan het succesvol behalen van doelen de zelfeffectiviteit en daarmee de toekomstige slagingskansen vergroten.

2 Welbevinden en betrokkenheid

Welbevinden en betrokkenheid zijn twee belangrijke factoren die aan de basis liggen van leren en ontwikkelen. In vele scholen zijn welbevinden en betrokkenheid twee belangrijke pijlers. Zo ook op KTA 1. Het gaat hier over de tevredenheid of hoe leerlingen zich voelen op school en in de klas en de betrokkenheid of de wijze waarop de leerlingen zich engageren op klas- en schoolniveau. Om dit te kunnen beoordelen is het belangrijk zicht te krijgen op de begrippen “welbevinden” en “betrokkenheid”.

2.1 Wat is welbevinden?

Welbevinden slaat terug op het voldoen van basisbehoeften zoals veiligheid, samenhang en waardering. De leraar/school moet een klas-/schoolklimaat creëren waarin de leerling zich thuis voelt. (Laevers 1988)

Jongeren die overwegend in een toestand van welbevinden verkeren, voelen zich goed in hun vel en beleven plezier aan wat ze doen. Het is aan hen ook te zien: zulke jongeren maken een ontspannen, energieke en zelfzekere indruk. Ze staan in voeling met zichzelf, met hun behoeften, wensen, gevoelens, gedachten, enz. Kortom met hun ervaringsstroom. Hun zelfvertrouwen maakt dat ze, bij een nieuwe activiteit, het risico op mislukken durven nemen. En als iets tegenvalt, voelen ze zich daarom als persoon niet minderwaardig. Hun kijk op zichzelf is realistisch en positief. Ze hebben deugd aan het leven en zijn daardoor ook spontaan en open in hun contacten met anderen. Indien nodig

durven ze vragen om wat ze nodig hebben. Anderzijds zijn ze ook weerbaar en assertief indien hen onredelijke eisen worden gesteld.

Welbevinden is dus een eerste criterium voor goed onderwijs. MAAR: hoog scoren op welbevinden volstaat niet om te kunnen spreken van kwaliteitsvol onderwijs: het is een basisvoorwaarde maar geen garantie voor ontwikkeling.

2.2 3 aspecten van welbevinden

2.2.1 Fysiek welbevinden

Het fysiek welbevinden is een toestand van lichamelijk welbehagen of harmonie. Dit kan omschreven worden door de volgende elementen: een harmonisch evenwicht tussen de verschillende lichaamsorganen en hun functies, voldoende weerstandsvermogen en voldoende kracht om inspanningen te leveren.

Het weerstandvermogen is de eigen innerlijke lichamelijke weerstand die zorgt voor de juiste aanpassing aan druk van buitenaf. Als men voldoende weerstand heeft, dan reageert men goed op externe druk. Zo niet, dan laat men het afweten en komt er een gevoel van onbehagen. Net zoals de druk van buitenaf van situatie tot situatie verschilt, verschilt ook het weerstandsvermogen van persoon tot persoon, zelfs van het ene jaar op het andere of van de ene dag op de andere.

Vanuit de fysiologie blijkt dat, om voldoende kracht te hebben om normale lichamelijke inspanningen te kunnen leveren, men voedsel moet nuttigen.

2.2.2 Sociaal welbevinden

Het sociaal welbevinden is een toestand van sociaal welbehagen of harmonie. Tot het sociaal welbevinden behoren de volgende elementen: het beschikken over voldoende levensstandaard (het materiële peil van het leven in een bepaalde gemeenschap), het krijgen van kansen tot ontplooiing van de persoonlijkheid en het bezitten van mogelijkheden tot zelfrealisatie binnen de maatschappij.

Voor de jongere betekent dit het volgende. De adolescentie is een periode waarin jongeren zich langzaam losmaken van het ouderlijk gezag, en daarbinnen nemen de vrienden een belangrijke plaats in. Dergelijke informele vormen van sociale relaties vormen een soort leerschool voor het maken van afspraken en het ervaren van beperkingen. Vriendschappen worden ook beleefd als verbanden waarbinnen men zichzelf kan zijn, zichzelf kan ontplooien en waarin men spontane vormen van solidariteit en vertrouwen kan ervaren.

2.2.3 Psychisch welbevinden

Het psychisch welbevinden is een toestand van geestelijk welbehagen of harmonie. Om psychisch welbevinden te hebben, zijn de volgende 3 voorwaarden noodzakelijk. Men moet een lichamelijk welbevinden en een sociaal welbevinden hebben en voldoende rationele, intellectuele, morele en affectief-emotionele mogelijkheden bezitten om situaties in te schatten en hierbij naar best vermogen te handelen.

Uit een studie van Verschelden en Bouverne-De-Bie (2000) bij 10-, 15- en 20-jarigen (aan de hand van een interview met open antwoordmogelijkheden) over thema's die de jongeren bezighouden, de problemen en bezorgdheden, de noden en de behoeften aan zorg met betrekking tot de thema's, komen de volgende conclusies. De thema's die de bevroegde jongeren aangeven zijn ouders, gezinssituaties, vrienden en school. De behoeften die in dit onderzoek naar boven komen zijn: nood aan ruimte om te laten zien wat je kan, zelf naar oplossingen kunnen zoeken, nood om met iemand te kunnen praten over problemen en respect voor de eigen kwetsbaarheid. Met andere woorden precies de 3 voorwaarden om tot psychisch welbevinden te komen.

2.3 Het pedagogisch klimaat in het onderwijs

Het pedagogisch klimaat is het geheel van aanwezige en gecreëerde omgevingsfactoren, die invloed hebben op het welbevinden van de leerlingen. En het welbevinden heeft weer invloed op de ontwikkeling en het leervermogen.

De pedagogische visie en de achterliggende waarden bepalen de manier waarop de leerkracht een pedagogisch klimaat schept. Er zijn diverse factoren die een positief effect hebben op de ontwikkeling van het kind en het leerklimaat in de groep. De eerste factor is het opdoen van positieve ervaringen. De tweede factor is de mate van welbevinden. De derde factor is het stellen van grenzen. Deze dingen beïnvloeden het pedagogisch klimaat.

2.3.1 Stijlen van leidinggeven

Er zijn drie stijlen van leidinggeven. Elk van deze leiderschapstijlen heeft een ander effect op het de inrichting van het pedagogisch klimaat. Alle drie de stijlen zijn gebaseerd op een ander mensbeeld:

- De autoritaire stijl. Hierbij houdt de leerkracht graag zelf de touwtjes in handen en krijgen de kinderen niet te veel ruimte. De leerkracht stelt duidelijke grenzen.
- De laissez-faire stijl. De leerlingen bepalen voor een groot deel zelf wat er gebeurt. De leerkracht laat veel dingen over aan de natuurlijke ontwikkeling van de kinderen. Een

valkuil is dat je te weinig verwacht van je eigen invloed en teveel neigt naar afwachten op een ontwikkeling vanuit het kind.

- De democratische stijl. Hierbij is er ruimte voor de meningen en ideeën van de kinderen, maar leren zij ook van volwassenen.

2.3.2 Veiligheid

Jongeren leren optimaal in een omgeving waarin ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Een leerkracht moet zo'n omgeving bieden in de schoolklas. Het is niet alleen een leeromgeving, maar net zo goed een leefomgeving. Een basisbehoefte van een jongere is dat hij/zij zich veilig voelt. Het is tegelijk een voorwaarde voor de ontwikkeling. De maatschappij waarin wij leven is erg complex en jongeren worden geconfronteerd met heftige informatie: over oorlog, geweld, pedofilie enz. Het is daarom nodig dat de jongeren in een veilige omgeving van deze dingen horen.

2.3.3 Een goed pedagogisch klimaat

Een goed pedagogisch klimaat wordt in grote mate bepaald door relaties. Daarnaast zijn de volgende aspecten van belang:

- De leerkracht moet aandacht hebben voor de kinderen en zich in hun situatie in kunnen leven.
- De leerkracht moet eerlijk zijn en gezag hebben.
- De leerkracht moet vertrouwen hebben in zijn leerlingen. Hij ondersteunt het zelfvertrouwen van de jongeren door hen het gevoel te geven dat ze het kunnen.
- De leerkracht heeft respect voor zijn leerlingen en bevordert het onderlinge respect tussen de jongeren.
- De leerkracht moet zorgen voor een ordelijke en functionele leeromgeving. Het geeft rust en veiligheid als de jongeren weten waar alles staat en welke functie het heeft.
- De leerkracht stimuleert de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheidsgevoel bij de jongeren.
- Er zijn heldere regels, dat schept duidelijkheid. Het beste is als er in de school duidelijke omgangsregels zijn afgesproken.
- Er is een goede structuur in de groep, dat biedt zekerheid.

2.4 Betrokkenheid

Betrokkenheid is een bijzondere kwaliteit van de menselijke activiteit die zich laat herkennen aan een geconcentreerd, aangehouden en tijdvergeten bezig zijn waarbij een persoon zich openstelt, op een intense wijze waarneemt en betekenissen ervaart, zich gemotiveerd voelt en geboeid is, een grote mate van energie vrijmaakt en een sterke voldoening ervaart. Dit omdat de activiteit aansluit bij de exploratiedrang en het behoeftepatroon en zich aan de grens van de individuele mogelijkheden situeert waardoor ontwikkeling ontstaat. (Laevers)

Concentratie is een van de duidelijkst waarneembare signalen van betrokkenheid. Er is een geringe afleidbaarheid en een grote mate van aangehouden blijven doorgaan. Een van de belangrijkste kenmerken is intrinsieke motivatie die gepaard gaat met een groot engagement, een intense waarneming, een sterke voldoening en het vrijkomen van een grote hoeveelheid energie. Een betrokken persoon is alert en in staat zonder dwang of verplichting een grote inspanning te leveren. Hij voelt zich goed en geniet.

De bron van betrokkenheid ligt in de bevrediging van de exploratiedrang en het behoeftepatroon en in het functioneren aan de grens van je mogelijkheden. Exploratiedrang is een verzamelterm voor de bewegings- en activiteitsdrang, de experimenteerdang, de competentie- en weetdrang van mensen. Deze drang wordt geconcretiseerd in een behoeftepatroon. Betrokkenheid ontstaat bij niet te gemakkelijke opdrachten en neemt af als de opdrachten te moeilijk of te gemakkelijk zijn.

2.5 Betrokkenheidssignalen

Een belangrijke vraag is: hoe kunnen we de mate van betrokkenheid herkennen? Betrokkenheid vertaalt zich in een aantal deelaspecten die als volgt kunnen omschreven worden.

2.5.1 Concentratie

De aandacht van de leerling is op één beperkte cirkel gericht: die van zijn activiteit. Slechts intense prikkels uit de omgeving kunnen hem of haar bereiken en eventueel afleiden. Een belangrijk punt voor de observator zijn de oogbewegingen van de leerling: is de leerling gericht op de prikkels die voor de activiteit belangrijk zijn (het bord, het handboek, de leraar, het materiaal) of dwaalt deze af?

2.5.2 Energie

Bij bewegingsactiviteiten komt er veel fysische energie aan te pas en zou men zelfs de graad van transpiratie als een signaal kunnen beschouwen. In andere activiteiten kan een

fysische component opvallen: luid spreken of roepen, er een vlot tempo op nahouden bij het uitvoeren van handelingen, ... Het mag daarbij evenwel niet gaan om een ontlading van opgekropte energie (bijv. omdat men zich te lang stil heeft moeten houden). Energie op het mentale vlak kan blijken uit de ijver waarmee gewerkt wordt of abstracter uit de (denk)inspanning die van de gezichten valt af te lezen. Net als bij concentratie verraadt de blik al veel; denk maar aan een starende en dromerige blik of een levendige oogopslag en ingespannen blik. Ook dit kan met fysische signalen als rode kleur en transpiratie gepaard gaan.

2.5.3 Complexiteit en creativiteit

In een activiteit met een grote betrokkenheid zijn leerlingen op hun best. Er is een goede afstemming tussen wat de activiteit van hen vraagt en hun competenties. Ze spreken hun cognitieve en anderen mogelijkheden ten volle aan. Ze bevinden zich op de grens van hun kunnen en kennen. Hun gedrag is dan ook meer dan een routinematig handelen. Complexiteit omvat dan ook meestal creativiteit: de jongere doet iets persoonlijks met het aanbod, voert er eigen elementen aan toe, brengt iets voort dat nieuw voor hem/haar is, laat iets blijken dat niet zonder meer voorspelbaar is, iets dat echt van hem/haar is. Men neemt als het ware zijn eigen leerproces in eigen handen: ontdekt, legt verbanden, zoekt nieuwe toepassingssituaties, stelt vragen, geeft opmerkingen. Het signalenpaar complexiteit en creativiteit veronderstelt dat we steeds nagaan wat de activiteit op mentaal vlak aan de leerling vraagt.

2.5.4 Mimiek en houding

De niet-verbale tekenen van betrokkenheid zijn een grote hulp bij het beoordelen. Zo kunnen we onderscheid maken tussen ogen die dromerig in de leegte staren, ongeïnteresseerd van het ene naar het andere gaan en een ingespannen kijken. De algemene lichaamshouding kan een bijzondere concentratie verraden of verveling uitdrukken. Soms kan men zelfs uitspraken doen over de (niet)-betrokkenheid van jongeren die enkel van de rug af te lezen zijn.

2.5.5 Persistentie of volharding

Bij concentratie is alle aandacht en energie op één punt gericht. Bij persistentie gaat het om de duur van die concentratie. Jongeren die betrokken bezig zijn laten de activiteit niet makkelijk los. Ze willen de voldoening van intense activiteit blijven smaken en zijn bereid daarvoor de nodige inspanningen te doen. Ze laten zich niet gemakkelijk door aantrekkelijke nevenactiviteiten verleiden. Betrokken activiteit duurt meestal een hele tijd. Een typische uiting hiervan is het willen verder werken na het belsignaal, vragen blijven stellen naar aanleiding van een les of de activiteit thuis verder zetten. Persistentie is

echter niet altijd een signaal van betrokkenheid. Soms zie je wel eens volgehouden activiteit die voortkomt uit wilskracht en doorzettingsvermogen, niet te verwarren met betrokkenheid. Jongeren die met andere woorden flink meewerken tijdens de les of gehoorzaam zijn, zijn daarom nog niet betrokken.

2.5.6 Nauwkeurigheid

Jongeren die betrokken bezig zijn tonen een bijzondere zorg voor hun werk, ze houden rekening met details, gaan nauwkeurig te werk. Niet-betrokken leerlingen gaan er vaak met de grove borstel over en nemen het niet zo nauw. Tijdens meer verbaal gerichte activiteiten zijn hen de minder opvallende dingen (een halffluid uitgebracht woord, een vluchtig uitgedrukte gedachte, ...) helemaal ontgaan.

2.5.7 Reactietijd

De leerlingen zijn alert en gaan snel in op uitlokkende prikkels. Ze vliegen er meteen in en tonen daardoor hun motivatie om tot actie over te gaan. Ze reageren ook alert op nieuwe prikkels die zich in de loop van de taak aandienen en die voor de activiteit relevant zijn.

2.5.8 Verwoording

Door hun spontane commentaren geven leerlingen soms zelf uitdrukkelijk aan of ze betrokken zijn of waren (Dat was tof, zeg! Of Is het nu al gedaan?). Maar ook door enthousiast te beschrijven wat ze doen of gedaan hebben, geven ze meer impliciet aan dat het hen raakt: ze kunnen het niet laten om wat ze ervaren te verwoorden.

2.5.9 Voldoening

Betrokken activiteit gaat meestal gepaard met genieten. Datgene waarvan men geniet kan erg uiteenlopend zijn, maar moet steeds wat met exploratie of verkenning, met het contact nemen met de werkelijkheid, het tot zich laten doordringen van prikkels te maken hebben. Vaak is dat genieten impliciet aanwezig, maar soms zie je een leerling met manifeste genoegdoening naar zijn/haar werk kijken, trots een taak afgeven, ...

2.6 Graden van betrokkenheid

We hebben al ontdekt aan welke signalen we de betrokkenheid kunnen aflezen. Als we deze signalen bekijken dan zijn deze vaak meer of minder aanwezig. M.a.w. betrokkenheid is geen kwestie van alles of niets. We onderscheiden dan verschillende niveaus bij het observeren van betrokkenheid bij jongeren in het secundair onderwijs.

Schaal voor betrokkenheid		
Lage betrokkenheid	Matige betrokkenheid	Hoge betrokkenheid
Niveau 1 - 2	Niveau 3	Niveau 4 - 5
<ul style="list-style-type: none"> • Vaak niet actief: voor zich uitstaren, prullen • Geringe aandachtigheid en regelmatig afhaken, vlug afgeleid • Geen openheid voor het aangeboden, toont geringe aanspreekbaarheid • Activiteit wordt als frustrerend ervaren • Mentale activiteit ontbreekt doorgaans 	<ul style="list-style-type: none"> • Neemt deel aan activiteiten • Zonder intensiteit: routinematig functioneren • Laat zich nauwelijks door het aanbod aanspreken • Geen plezier in lessen en leren • De mentale activiteit is globaal beperkt • Zelden op eigen niveau functionerend 	<ul style="list-style-type: none"> • Meestal uiterst geconcentreerd • Scherp aandacht gevend, alert • Persistentie: is niet afleidbaar, zelfs niet door sterke prikkels • Grote aanspreekbaarheid, voortdurend geprikkeld om te verkennen • Intense mentale activiteit • Voortdurend aan grens van eigen mogelijkheden

Het is belangrijk dat we in voeling komen met de ervaringsstroom van het kind. Om een uitspraak te doen over betrokkenheid is het nodig je te verplaatsen in de jongere. Je kruipt als het ware in zijn huid om te achterhalen wat deze activiteit voor hem of haar betekent.

Belangrijk is om na te gaan of de betrokkenheidssignalen niet afgedwongen zijn en het m.a.w. om schijnbetrokkenheid gaat. Zo zullen in de volgende situaties nauwkeurigheid, persistentie, concentratie en energie mogelijk zijn zonder dat er sprake is van betrokkenheid:

- Een leerling die doet alsof hij oplet en actief is om geen straf te krijgen;
- Een leerling die zichzelf oplegt aandachtig te zijn vanuit een sterke wilskracht en plichtsbewustzijn;
- Een klas waar het praktisch onmogelijk is om af te haken omwille van een strakke organisatie en vloeiend in elkaar lopende activiteiten;
- Lesmomenten waarin animatie, entertainment of sensatie centraal staan.

3 Leervaardigheid

De meeste studenten ontdekken in de loop van hun studie hoe ze de studie moeten aanpakken om tot bevredigende resultaten te komen. Velen leren al doende van gemaakte fouten. Sommigen lopen achterstand op, omdat ze de tijd niet goed indelen of niet precies weten hoe ze de leerstof moeten bestuderen. In wat volgt wordt er uitgelegd hoe men moet studeren en hoe men een goede planning kan opstellen.

3.1 Studiemethode: actief studeren

Een goede studiemethode is gebaseerd op de volgende essentiële vragen:

1. Begrijp ik de leerstof?
2. Kan ik de essentie uit de leerstof halen?
3. Stel ik mij voldoende vragen bij de leerstof?
4. Kan ik de leerstof in mijn eigen woorden weergeven?
5. Leg ik voldoende associaties, zodat ik het beter kan onthouden?

Ieder brein beschikt over een fenomenaal potentieel om te leren. Een goede leermethode zal dit potentieel ten volle benutten.

De volgende methode kan ervoor zorgen dat de jongere beter en vooral actiever zal studeren. M.a.w., de jongere hoeft niet langer en harder te werken, maar kan slimmer en sneller studeren.

De methode actief studeren bestaat uit 3 fasen:

1. Oriënterend doornemen
2. Grondig doornemen
3. Herhalen

Deze drie fasen volgen elkaar op. Dit wil zeggen dat je bij het studeren eerst de fase van het oriënteren doorloopt, nadien neem je de leerstof grondig door en je eindigt met het herhalen en opfrissen van wat je gestudeerd hebt. Actief studeren biedt een kader, een houvast. Het gaat om een geheel van tips en richtlijnen waarvan uit de praktijk blijkt dat ze hun effect hebben.

3.1.1 Fase 1: Oriënteren

In de eerste fase probeer je op korte tijd te weten te komen waarover de leerstof gaat. Je verkent de materie die je te wachten staat. Je krijgt een eerste overzicht van de grote lijnen van de inhoud en een idee van de opbouw. Deze fase neemt niet zo veel tijd in

beslag, terwijl het wel een enorme leerwinst oplevert. Het is dus belangrijk dat leerlingen/studenten de tijd nemen om zich vooraf te oriënteren op het geheel i.p.v. direct te beginnen met het grondig doornemen. Om de leerstof goed te begrijpen, is een eerste overzicht van de inhoud en de opbouw essentieel.

3.1.2 Fase 2: Grondig doornemen

Na het oriënterend doornemen komen we bij het grondig doornemen. De fase van het actief studeren neemt het grootste deel van de tijd in beslag. In deze fase ga je iets met de leerstof 'doen', je maakt je de leerstof eigen. De nieuwe kennis moet echt een deel van jezelf worden. Op deze manier neemt de kwaliteit en de efficiëntie van het leren toe, maar ook het plezier in het studeren.

We maken hierbij een onderscheid tussen drie onderdelen die de essentie van deze fase toelichten. De onderdelen kunnen elkaar chronologisch opvolgen, maar dit hoeft niet zo te zijn. Bij een ervaren leerling/student lopen deze onderdelen vaak door elkaar. Voor iedere persoon is dit anders. De keuze is aan hen om de eigen accenten te leggen.

1. De leerstof begrijpen en structureren
2. De leerstof diepgaander bekijken, met name door te analyseren, integreren en over de leerstof te reflecteren.
3. Enkele feiten memoriseren.

3.1.2.1 Begrijpen en structureren

Het doel is het begrijpen van de grote lijnen van de leerstof en het aanbrengen van structuur. Door zich te richten om de hoofdzaken en deze te structureren (onderlijnen, in schema zetten, ...), zal je al een groot deel van de leerstof 'vanzelf' onthouden. Het is niet de bedoeling dat je je gaat richten op alle details. Het is hier nog niet de bedoeling dat je alles al kent en onthoudt.

Enkele mogelijkheden en manieren om de leerstof te begrijpen en de structuur te verduidelijken:

- Een onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken.
- Het onderstrepen of markeren van belangrijke punten in een tekst.
- Let op signaalwoorden. Dit zijn sleutelwoorden in de tekst die te maken hebben met de inhoud van de tekst en die aangeven wat belangrijk is.
- Een samenhang zoeken tussen verschillende onderwerpen.
- Een tijdsband opstellen bij verschillende tijdsperiodes.
- Een begrippenlijst maken per hoofdstuk.

3.1.2.2 Diepgaander doornemen

Bij het diepgaander doornemen ga je de leerstof verder analyseren en uit elkaar rafelen op detailniveau. Je zoekt naar verbanden en naar een integratie in het grotere geheel. Je moet ook teruggaan naar eerdere stukken of verder kijken naar volgende onderwerpen. Dit is een intensieve, maar zeer efficiënte aanpak die je begrip in de leerstof doet toenemen.

Enkele mogelijke manieren om de leerstof diepgaander door te nemen:

- De inhoud in verband brengen met je voorkennis.
- Het bestuderen van definities, formules, tabellen, ...
- Het maken van aantekeningen bij het actief verwerken van de leerstof.
 - Hoofdgedachten weergeven in kernwoorden
 - Gebruik maken van symbolen
 - Een korte samenvatting in eigen woorden
- Aanwijzingen gebruiken zoals uitroeptekens, vraagtekens, pijltjes, ... dit om bijv. definities, opsommingen, belangrijke data, ... weer te geven.
- Het analyseren van voorbeelden en verwijzingen.
- Het maken van vergelijkingstabellen.
- Jezelf vragen stellen en hierop antwoorden.
- Het opzoeken van informatie die je niet goed begrijpt.
- Het maken van een schema, een samenvatting of een verwerknota.

3.1.2.3 Memoriseren

Leerkrachten zeggen vaak dat je niet alles 'uit het hoofd' moet leren, maar dat inzicht en begrip belangrijk zijn. Het begrijpen van de leerstof is zeker cruciaal, maar uit het hoofd leren blijft soms nodig. Het gaat dan voornamelijk om het memoriseren van schema's, de structuur, de hoofdzaken, maar ook formules en definities.

Het is belangrijk dat je de leerstof zo structureert, dat de hoeveelheid te memoriseren leerstof beperkt blijft. Cruciaal is echter dat je eerst de leerstof goed begrijpt. Gewoon uit het hoofd leren zonder enig begrip van de tekst of leerstof, dient tot niets. Wanneer je de leerstof begrijpt, verhoogt dit de kans dat je met inzicht studeert en dat je de leerstof tot je parate kennis maakt. Herhaling is echter noodzakelijk om leerstof voor lange tijd te onthouden. (zie volgende fase)

Enkele mogelijke manieren om de leerstof te memoriseren:

- Definities, formules, tabellen, grafieken en schema's zelf opschrijven of natekenen, zonder naar het cursusmateriaal te kijken.
- Belangrijke begrippen en termen uitleggen zonder naar de begrippenlijst te kijken.
- Maak gebruik van hulpmiddeltjes.

3.1.3 Fase 3: Herhalen

Bij het studeren van cursussen is het niet alleen belangrijk om alles te begrijpen. Wil je de opgedane kennis onthouden en toepassen, dan is het nodig om die kennis te herhalen. Door vanaf het begin al aandacht te besteden aan je kapstok (schema's en Mind Maps) waarin de grote lijnen staan. En deze al vroeg tijdens het jaar te herhalen, zal je later de voordelen ervan ondervinden. Door herhaling krijg je een beter overzicht van het bestuderende deel en onthoud je de leerstof beter en langer. Probeer je leerstof meer dan een keer te herhalen. Bij elke herhaling zal je merken dat het steeds gemakkelijker gaat en dat je minder fouten maakt.

Ook bij de fase van herhalen kunnen we drie onderdelen onderscheiden die deze fase typeren. Deze drie onderdelen lopen door elkaar, kunnen samen voorkomen en mogen niet chronologisch opgevat worden.

1. Globaal doornemen
2. Navertellen
3. Controleren

3.1.3.1 Globaal doornemen

Bij het globaal doornemen bekom je een overzicht van de belangrijke punten uit de leerstof. Dit gaat verder dan oriënterend doornemen. Je wil immers niet alleen titels, maar ook de kernpunten vinden, zonder alles grondig te lezen. Je eigen aantekeningen zijn hierbij een grote hulp.

3.1.3.2 Navertellen

Wanneer je de inhoud voor jezelf navertelt of opschrijft, zie je of je deze echt beheerst. Je zal merken of je iets nog niet precies weet of iets nog niet helemaal hebt begrepen. Je confronteert jezelf met de leerstof. Leg daarbij de cursus even aan de kant, anders is het geen echte confrontatie.

3.1.3.3 Controleren

Onderzoek of je bij het navertellen alle belangrijke zaken hebt genoemd. Ga vervolgens na waarom je dingen was vergeten en bestudeer deze nog eens grondig.

3.2 Studieplanning

Gedurende de hele schoolcarrière staat plannen centraal. Leerkrachten leggen bepaalde data vast waarop je een taak moet afgeven, een test is gepland, oefeningen moet afhebben,... Jij bent echter diegene die de eindverantwoordelijkheid draagt voor je eigen planning.

Planningen bestaan er in alle maten en vormen. Je hebt dagplanningen, weekplanningen, maandplanningen, examenplanningen, ... Je kan planning maken of uittekenen in je hoofd, in je agenda, op een kalender, ... Ook kan je per vak een 'to do'-lijstje maken van taken en opdrachten.

3.2.1 **Stappenplan voor planning**

Stap 1: Contacturen

Allereerst moet je je contacturen in de planning plaatsen. Contacturen zijn de momenten wanneer je les hebt.

Stap 2: Vaste verplichtingen

Wanneer je contacturen ingepland staan, reserveer je in je planning je vaste verplichtingen zoals eten, slapen, studentenjob, hobby, ... Kortom dingen die vaststaan, die je moet doen.

Stap 3: Zelfstudie

Hierbij maken we een cruciaal onderscheid tussen studiewerk en 'blokken'.

- Studiewerk betekent tijd die je reserveert om bezig te zijn met je studie. Het gaat om het meer concrete werk in vergelijking met 'blokken'. Studiewerk kan bijvoorbeeld inhouden: een artikel lezen, oefeningen maken, je nota's in orde brengen, ...
- 'Blokken' betekent dan het echte studeerwerk, waarbij je bijvoorbeeld het doel voor ogen houdt hoofdstuk 1 van vak X te studeren. Hieraan begin je best met een fris hoofd, want dit vergt heel wat concentratie en doorgaans ook meer tijd.

Het studiewerk kan zeker ergens tussendoor of 's avonds. Studeren of blokken plan je best wanneer je langere momenten 'vrij' bent.

Stap 4: Vrije tijd

Uiteraard is er ook nog tijd voor hobby's of om gewoonweg 'niets' te doen. Plannen betekent immers ook bedachtzaam zijn voor het feit dat je nog voldoende vrije tijd hebt. Voldoende vrije tijd nemen is zeker even noodzakelijk als voldoende studeren.

Stap 5: Reservetijd

Als laatste voorzie je ook nog reservetijd. Wanneer iets onverwachts is gebeurd of verkeerd is gelopen, kan je deze tijd nog gebruiken om leerstof in te halen. Reservetijd is eveneens belangrijk binnen een examenplanning, zodat je je niet meteen zorgen hoeft te maken wanneer tijdens je voorbereiding niet alles loopt zoals verwacht.

3.2.2 Kenmerken van een goede planning

1. Geen standaardplanning

Het is niet de bedoeling een standaard weekplanning op te stellen en deze te handhaven week na week! Elke week is namelijk anders.

2. Op maat gemaakt

Elke planning is uniek en persoonlijk. Elke student heeft andere interesses, voorkennis en vaardigheden. Het spreekt voor zich dat dergelijke zaken ook in een planning tot uiting komen. Ook is het zinvol om stil te staan bij het beste studeermoment.

3. Realistisch en haalbaar

Om je doelstellingen te bereiken en je planning uit te voeren, is het belangrijk dat je planning realistisch en haalbaar is. Als je weet dat je 's morgens moeilijk uit je bed geraakt, is het weinig zinvol om de start van je studie om acht uur te plannen. Als je gewoon bent om geen of weinig uren te studeren per dag, kan je niet van jezelf verwachten dat je onmiddellijk in staat bent om tien uur per dag te studeren.

4. Concreet

Hoe concreter je doelstellingen, hoe gemakkelijker om je aan je planning te houden.

5. Flexibel

Je planning of een deel ervan kan ook in het water vallen omdat er zaken tussenkomen die moeilijk voorspelbaar zijn of gewoon omdat je verkeerde inschattingen hebt gemaakt. Je kan nog altijd de reservetijd gebruiken om dingen in te halen. Een goede planning is flexibel. Het biedt je een houvast, maar er kan ook in geschoven worden.

6. Planning op papier

Maak je planning op papier of op de computer! In je hoofd planningen maken is dikwijls onrealistisch. Je denkt vaak nog dat je een zee van tijd hebt, tot je de dingen op papier zet. Door je planning op papier te zetten, wordt je studieberg overzichtelijker en meer doenbaar. Het geeft je ook meer rust en vertrouwen in je studies.

Deel 3: praktijk

1 Onderzoekstrategie en bespreking vragenlijst

Het verloop van mijn onderzoek zal jullie in dit hoofdstuk duidelijk worden. Er wordt getracht om de aanleiding, de opzet, alsook de aanpak van het onderzoeksgebeuren zo volledig mogelijk uit te schrijven en te situeren. Er zullen dus antwoorden geformuleerd worden op het wat, het hoe en het waarom van het gekozen onderwerp.

1.1 Omkadering probleemstelling

Als school is het hun plicht om hun leerlingen voldoende te begeleiden tijdens hun studies. Dit zowel op vlak van studievaardigheden, als sociale ontwikkeling. Om leerlingen te begeleiden in hun studievaardigheden, bestaat er heel wat literatuur. Er zijn heel wat boeken geschreven over hoe je iemand moet leren leren. Maar wat is nu de juiste manier? Welk boek ga je gebruiken?

Door middel van dit eindwerk is het de bedoeling om een eigen ontwerp te maken van een boekje met studietips. Dit wordt een instrument dat de leerlingen een heel jaar kunnen gebruiken in functie van grotere testen, maar voornamelijk in functie van hun examens.

Wanneer leerlingen de juiste studiemethode en studieplanning gevonden hebben, zullen hun resultaten beter worden, waardoor hun motivatie om te studeren zal groeien. Door middel van dit werkboekje met studietips kunnen we de leerlingen beter begeleiden in het vinden van de juiste studiemethode en studieplanning.

1.2 Toelichting werkwijze

Vooreerst werd nagedacht over de mogelijke aanpak van het onderzoeksprobleem. Zowel mijn stagementor, mijn eindwerkbegeleider als ikzelf waren het er over eens om te werken met enquêtes.

Om een antwoord op mijn onderzoeksvraag te krijgen, is het nodig om een zo groot mogelijke populatie te bevragen. Een enquête is hier dus de meest effectieve keuze.

De onderwijsinspectie heeft in 2013 in Vlaanderen een gelijkaardige enquête afgenomen bij leerlingen in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs. Dit is nuttig om de resultaten te kunnen vergelijken.

In overleg met mijn stagementor werd beslist om deze enquêtes af te nemen bij alle klassen tweede en derde graad Technisch Secundair Onderwijs. In het totaal zijn dit zo'n tachtig leerlingen. Van deze 80 leerlingen zijn er maar 3 meisjes. De leeftijd van deze jongeren ligt tussen de 14 en 19 jaar.

Klas	Aantal leerlingen
3 ^e jaar elektrische technieken	5
3 ^e jaar elektromechanica	10
3 ^e jaar LO en sport	8
4 ^e jaar elektrische technieken	7
4 ^e jaar elektromechanica	9
4 ^e jaar LO en sport	6
5 ^e jaar elektrische installaties	3
5 ^e jaar elektromechanica	4
5 ^e jaar LO en sport	7
6 ^e jaar elektrische installaties	4
6 ^e jaar elektromechanica	3
6 ^e jaar LO en sport	10
6 ^e jaar industriële wetenschappen	4

De leerlingen van het Beroeps Secundair Onderwijs (BSO) hebben geen examens en worden permanent beoordeeld. Daarom dat onze keuze uitging naar het Technisch Secundair Onderwijs (TSO).

In deze enquête wordt hun studiekeuze, hun tevredenheid, hun betrokkenheid, het schoolse zelfbeeld, hun sociale relaties, het pedagogisch klimaat, hun studieplanning, hun studiemethode en hun leerproblemen bevraagd. Dit allemaal wordt bevraagd in gesloten vragen waarop ze met "nooit", "meestal niet", "meestal wel" of "altijd" moeten antwoorden. Om enkele vragen beter uit te diepen, worden er soms bijvragen gesteld.

Deze vragen zijn vooral gericht op het maken van een boekje met studietips. Niet alle vragen zullen hiervoor gebruikt worden. Daarom zijn de andere vragen niet overbodig. Deze vragen kunnen dienen voor de school zelf. Bijvoorbeeld de vraag of de school een

te streng reglement heeft. De school weet zo hoe de leerlingen erover denken en kunnen dan nadenken over eventuele veranderingen.

1.3 Voorbereidend werk

Zoals hierboven al vermeld, heb ik in de enquêtes vragen gesteld over hun studiekeuze, hun tevredenheid, hun betrokkenheid, het schoolse zelfbeeld, hun sociale relaties, het pedagogisch klimaat, hun studieplanning, hun studiemethode en hun leerproblemen. In dit deel ga ik uitleggen waarom ik voor deze onderwerpen heb gekozen.

Als eerste heb ik hen vragen gesteld over hun **studiekeuze**. Hier heb ik vragen gesteld zoals: 'Waarom heb je voor deze studierichting gekozen?', 'Vind je dat deze studierichting bij jou past?', ... Het is belangrijk om te weten waarom leerlingen voor deze studierichting hebben gekozen. Wanneer er zich problemen voordoen op vlak van hun studie, kan dit een belangrijke factor zijn. Een verkeerde studiekeuze kan een grote factor zijn van een lage studiemotivatie.

Als tweede heb ik naar hun **tevredenheid** gepeild. Het gaat hier over hun tevredenheid op school. Voelen ze zich goed op school? Komen ze graag naar school? ... Het welbevinden van de leerlingen is één van de grootste aandachtspunten van deze school. Wanneer de leerlingen zich goed voelen op deze school, zullen we dit ook merken aan hun motivatie.

Als derde heb ik naar hun **betrokkenheid** gevraagd. Ook betrokkenheid is een belangrijke factor van motivatie. Wanneer leerlingen niet betrokken zijn, zullen ze afdwalen van de les. Ze zullen niet meer kunnen volgen, waardoor ze ook niet meer gemotiveerd zijn om verder te werken.

Als volgende heb ik hun **schoolse zelfbeeld** bevraagd. Hier kom ik te weten hoe leerlingen zichzelf ervaren op school. Dit zijn vragen zoals: 'Ik kan in de lessen goed volgen.', 'Ik weet dat ik sommige basiskennis volledig onder de knie heb.', ...

Daarna volgen er vragen over hun **sociale relaties** hier op school. Ook deze vragen horen bij het welbevinden van de leerlingen. Voelen ze zich goed op school? Hebben ze vrienden op school? Worden ze gepest? Ervaren ze veel ruzie? ...

Het pedagogisch klimaat is van groot belang op de ontwikkeling van een kind, vooral op de sociaal-emotionele ontwikkeling. De leerkracht is degene die het meest invloed heeft op het pedagogisch klimaat in de klas. De relatie tussen de leerling en de leerkracht is erg belangrijk. Dit kan ervoor zorgen dat iemand zich goed of niet goed voelt in een klas.

Studiemethode en studieplanning zijn twee belangrijke factoren in het maken van het werkboekje met studietips. Uit deze vragen kan ik opmaken met welke problemen leerlingen te maken hebben. Welke moeilijkheden ervaren ze en hoe kan ik hen daarbij helpen?

Leerproblemen kunnen vaak de oorzaak zijn van bepaalde problemen binnen of buiten de school. Als school is het belangrijk om hier zicht op te krijgen. Als men als school niets van deze problemen weet, kan men hen hier ook niet bij helpen.

2 Verzamelen en verwerking van de gegevens

2.1 Verzamelen van de gegevens

Ik kreeg de keuze om de enquête online te bevragen via Smartschool. Zo kunnen de leerlingen de enquête thuis invullen. Of ik kon in alle klassen de enquête zelf gaan laten invullen. Ik heb onmiddellijk gekozen voor de tweede optie. Uit eigen ervaring weet ik dat leerlingen deze enquête thuis zelf niet zouden invullen. Wanneer ik de enquête in de klas laat invullen, zal ik veel meer respons krijgen.

Ik had een planning opgesteld voor mezelf, wanneer ik welke klas het best kon bevragen. Ik heb gekozen om dit tijdens hun praktijklessen te doen. Praktijklessen hebben ze vaak twee of drie uur achter elkaar, waardoor het minder een probleem was om wat van hun tijd te gebruiken. Ik heb de desbetreffende leerkrachten van deze lessen een e-mail gestuurd met de nodige uitleg over mijn enquête en de vraag of het voor hun geen probleem is dat ik tijdens de les de enquête kom afnemen.

Voor ik begon met het afnemen van de enquêtes heb ik uitgelegd waarom deze enquête belangrijk is. Ik heb hen uitdrukkelijk gevraagd de enquête eerlijk in te vullen. De meeste leerlingen hadden hier geen probleem mee, omdat de vragenlijst anoniem ingevuld kon worden.

Het grootste deel van de enquêtes werd naar behoren ingevuld waardoor er zeker gesproken mag worden over een goede leerlingenrespons. Maar liefst 74 van de 80 leerlingen heeft deze enquête ingevuld.

2.2 Verwerking van de gegevens

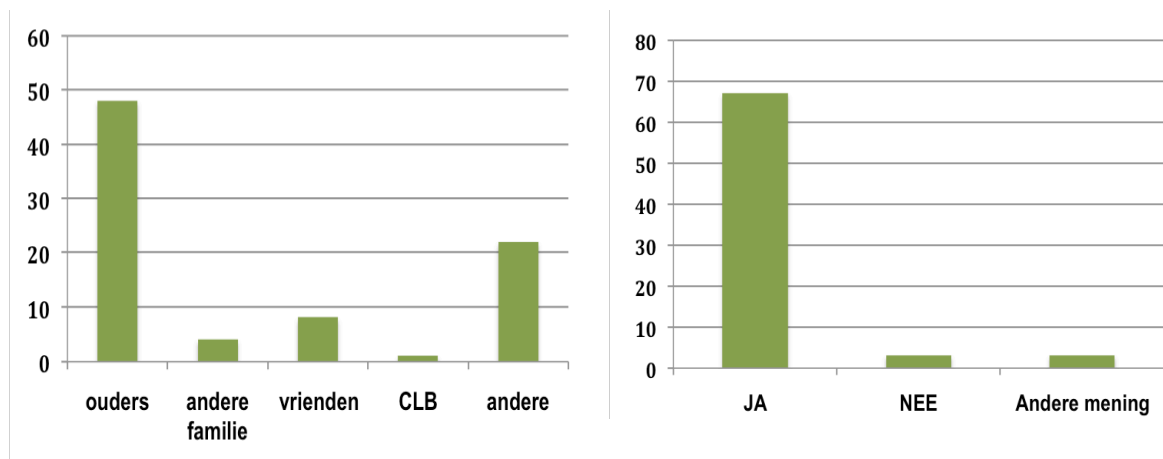
In dit puntje zullen de resultaten van de gehanteerde vragenlijsten besproken worden.

2.2.1 Thema: studiekeuze

Waarom heb ik voor deze studierichting gekozen?

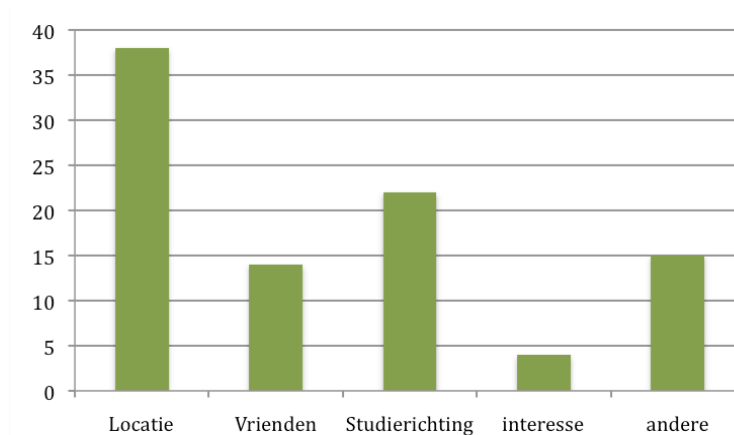
De leerlingen hebben vooral voor een technische studierichting gekozen die hun interesseert. Ze vinden de richting leuk en ze werken graag met hun handen. Toch zie je bij enkele leerlingen dat ze bewust toekomstgericht gekozen hebben. Enkele leerlingen benadrukten dat ze met een technisch diploma snel werk zullen vinden of makkelijker kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs.

Wie heeft je geholpen bij je studiekeuze? Vind je dat je een goede studiekeuze hebt gekozen, die bij je past?

De meeste leerlingen maakten de keuze samen met hun ouders of alleen (andere) en ze vinden deze keuze ook de juiste keuze. Slechts 6 leerlingen vinden dat de studierichting niet bij hen past of hebben een andere mening hierover. Omdat er toch enkele leerlingen zijn die twijfelen aan hun studiekeuze zal ik in het studieboekje verwijzen naar enkele plaatsen/personen waar ze terecht kunnen met hun vragen over hun studiekeuze.

Waarom heb je voor deze school gekozen?

De schoolkeuze heeft vooral te maken met de ligging van deze school. Maar liefst 38 leerlingen kozen deze school omdat deze dichtbij is, 22 leerlingen kozen deze school voor de studierichting, 14 leerlingen omdat hun vrienden hier op school zitten en nog 15 leerlingen kozen deze school omwille van andere redenen zoals: ze vinden het een leuke school, omdat hun papa hier op school heeft gezeten, omdat het geen katholieke school is, enz.

Bij deze vraag konden de leerlingen meerdere antwoorden aanduiden.

2.2.2 Thema: tevredenheid

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Ik kom graag naar school.	3	23	40	8	0
Ik zit graag in deze klasgroep.	1	5	44	23	1
Ik voel mij goed op school.	0	5	43	26	0
Ik vind wat ik op school leer interessant.	2	27	39	3	3
Ik vind dat de school een te streng reglement heeft.	10	53	9	2	0
Ik vind de klaslokalen goed aangekleed.	7	25	35	5	2

De tevredenheid van de leerlingen op KTA 1 ligt zeer hoog. 69 van de 74 leerlingen voelt zich goed op school en maar liefst 48 van de 74 leerlingen komt ook effectief graag naar

school. Dit zijn opmerkelijke cijfers. Er moet nog ergens een andere verklaring zijn waarom sommige leerlingen niet graag naar school komen.

Maar liefst 63 van de 74 leerlingen vindt dat de school geen te streng reglement heeft. Sommigen leerlingen geven zelf aan dat de school strenger mag worden. Dit resultaat is verbazend. De leerlingen geven aan dat er op bepaalde onderwerpen (bijv. het te laat komen) strenger opgetreden mag worden.

In Vlaanderen bedraagt het gemiddelde van de tevredenheid op school 72,7%. Wanneer we van bovenstaande cijfers een gemiddelde nemen bedraagt dit 54,8. Dat wil zeggen dat gemiddeld 54 leerlingen zich goed voelen op school en in de klas. Dit komt overeen met $\frac{3}{4}$ van de leerlingen. Dat wil zeggen dat dit resultaat hoger ligt dan het Vlaams gemiddelde.

2.2.3 Thema: betrokkenheid

Zoals vermeld in het theoretisch gedeelte is betrokkenheid een bijzondere kwaliteit van de menselijke activiteit die zich laat herkennen door een geconcentreerd, aangehouden en tijdvergeten bezig zijn waarbij een persoon zich openstelt, op een intense wijze waarneemt en betekenissen ervaart, zich gemotiveerd voelt en geboeid is, een grote mate van energie vrijmaakt en een sterke voldoening ervaart. Door middel van onderstaande vragen stellen we de betrokkenheid van de leerlingen van KTA 1 vast.

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Ik let goed op tijdens de lessen.	0	11	58	4	1
Ik babbelen tijdens de lessen wanneer het niet mag.	3	38	31	1	1
Ik zit in de les te dromen.	11	41	17	4	1
Er zijn duidelijke regels op school, zodat ik weet wat mag of niet mag.	1	7	45	21	0

De meeste leerlingen vinden dat ze goed opletten tijdens de les. Slechts 11 leerlingen vinden van zichzelf dat ze niet goed opletten tijdens de les. Van die andere 63 leerlingen vinden veel leerlingen toch dat ze nog veel praten en dromen in de les. Ze kunnen zich niet concentreren en worden snel afgeleid.

Het Vlaams gemiddelde van de betrokkenheid van leerlingen in de klas bedraagt 75,2%. Wanneer we een gemiddelde nemen van de betrokkenheid van KTA 1 bedraagt dit 55,2.

Dat wil zeggen dat 55 leerlingen van zichzelf vinden dat ze actief deelnemen aan het lesgebeuren. Dit komt overeen met 75%. Hier ligt het gemiddelde van KTA 1 dus gelijk met het Vlaams gemiddelde.

2.2.4 Thema: het schoolse zelfbeeld

Zoals vermeld in het theoretisch gedeelte is een voldoende hoog vertrouwen in het eigen kunnen nodig om succesvol te kunnen doorstromen in het onderwijs. Personen zijn sneller gemotiveerd voor een bepaalde handeling als hij/zij het idee hebben dat zij de bekwaamheid hebben om deze met succes te verrichten. Onderstaande vragen meten het schoolse kunnen bij de leerlingen van KTA 1.

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Ik weet dat ik sommige basiskennis volledig onder de knie heb.	0	6	54	14	0
Mijn klasgenoten doen het beter dan ik.	3	36	32	0	3
Als ik een toets of opdracht moet maken, heb ik het gevoel dat ik het wel kan.	1	12	50	6	5
Ik verwerk de leerstof trager dan de anderen van mijn klas.	9	34	21	6	4
De taken en opdrachten die ik moet maken zijn haalbaar.	0	4	54	15	1
Ik blijf werken aan een taak tot ze volledig af is.	1	20	45	7	1
Ik denk dat ik betere punten zou kunnen behalen.	1	14	38	20	1
Ik ben tevreden met mijn resultaten	2	19	41	7	5
Mijn resultaten zijn minder goed als ik had verwacht.	1	46	21	2	4

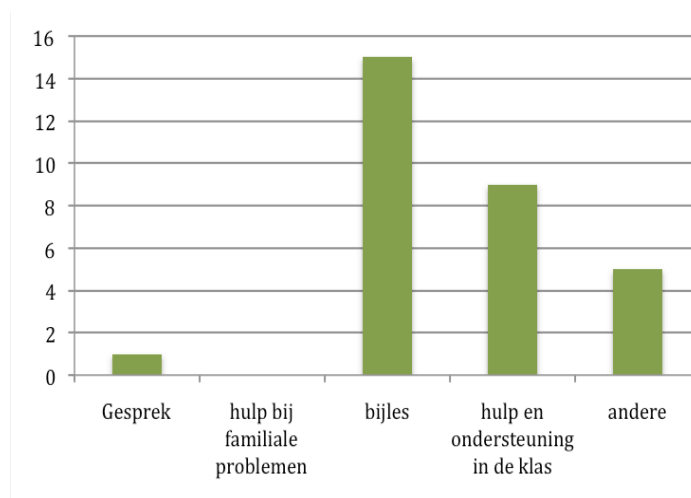
68 van de 74 leerlingen vindt van zichzelf dat hij/zij de les goed kan volgen. Ze hebben de basiskennis onder de knie. $\frac{3}{4}$ van leerlingen geven aan dat wanneer ze een test of opdracht moeten maken, ze meestal het gevoel hebben dat ze het wel kunnen.

32 van de 74 leerlingen denkt dat de andere klasgenoten het beter doen dan hen. 27 van deze leerlingen geven ook aan dat ze de leerstof trager verwerken dan de rest van de

klas. Deze leerlingen zullen dus minder gemotiveerd zijn omdat zij het idee hebben dat anderen het beter doen dan hen.

58 van de 74 leerlingen geven aan dat ze betere punten zouden kunnen behalen. Toch zijn 48 van de 74 leerlingen tevreden met hun resultaten en kunnen 47 van de 74 leerlingen hun resultaten goed inschatten. Extra bijles en meer hulp en ondersteuning in de klas zou volgens de leerlingen tot betere resultaten kunnen leiden.

Wat zou jou kunnen helpen om betere resultaten te behalen en/of beter te functioneren in de klas?

Dit onderdeel van mijn bevraging is een belangrijk gegeven voor het ontwerp van het studieboekje. De leerlingen geven aan dat ze betere punten kunnen behalen en dat hulp en ondersteuning gewenst is. Met het boekje rond studietips wil ik hen hiermee helpen.

2.2.5 Thema: sociale relaties

Zoals vermeld in het theoretisch gedeelte voelen jongeren die zich overwegend in een toestand van welbevinden verkeren goed in hun vel en beleven ze plezier aan wat ze doen. Hun kijk op zichzelf is realistisch en positief. Ze hebben deugd aan het leven en zijn daardoor ook spontaan en open in hun contacten met anderen. Vriendschappen worden ook beleefd als verbanden waarbinnen men zichzelf kan zijn, zichzelf kan ontplooien en waarin men spontane vormen van solidariteit en vertrouwen kan ervaren.

Door middel van onderstaande vragen wordt het sociaal welbevinden van de leerlingen op school gemeten.

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Ik ben graag op de speelplaats of ontspanningsruimte tijdens de pauzes.	0	4	34	36	0
Ik voel me alleen op school.	50	18	3	0	3
Ik word gepest op school.	60	11	2	1	0
Ik heb vrienden op school.	1	2	10	58	1
Op de speelplaats of in de ontspanningsruimte wordt er ruzie gemaakt.	21	50	2	0	1
Op onze school worden leerlingen gepest of uitgelachen.	4	50	15	1	4

Slechts 3 van de 74 leerlingen geeft aan gepest te worden en geen vrienden te hebben op school. Zij voelen zich alleen en komen niet graag op de speelplaats tijdens de pauzes. $\frac{3}{4}$ van de leerlingen geeft aan dat er niet gepest wordt op deze school.

Het Vlaams gemiddelde van leerlingen die gepest worden bedraagt 22%. Op KTA 1 zijn er slechts 3 leerlingen van het Technisch Secundair Onderwijs die aangeven gepest te worden. Dat is slechts 4%. Dat wil zeggen dat het KTA 1 hier ver onder ligt. Ik kan hier uit concluderen dat het welbevinden op deze school qua sociale relaties zeer goed is. Aan de hand van deze cijfers is het toch belangrijk dat er in het boekje over studietips enkele tips rond pesten worden geformuleerd, want pesten kan niet getolereerd worden.

2.2.6 Thema: pedagogisch klimaat

Zoals eerder vermeld is het pedagogisch klimaat het geheel van aanwezige en gecreëerde omgevingsfactoren, die invloed hebben op het welbevinden van de leerlingen. Het welbevinden heeft dan weer invloed op de ontwikkeling en het leervermogen. De pedagogische visie en de achterliggende waarden bepalen de manier waarop de leerkracht een pedagogisch klimaat schept. Hieronder geven de leerlingen van KTA 1 weer hoe zij het de manier van lesgeven ervaren.

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
De meeste leraren zeggen het wanneer ik mijn best doe.	3	23	40	7	1
De meeste leraren letten erop dat de leerlingen zich aan de regels houden.	1	10	52	9	2
De meeste leraren geven op een goede manier les.	1	10	55	7	1
De meeste leraren zijn vriendelijk tegen de leerlingen.	1	6	50	17	0
De meeste leraren hebben aandacht voor leerlingen met problemen.	1	8	55	9	1
De meeste leraren hebben het moeilijk om ervoor te zorgen dat de klas stil is.	0	35	32	5	3
De meeste leraren vragen naar de mening van de leerlingen.	3	28	38	2	3
De leerlingen mogen tegen de leraren hun eigen mening zeggen.	3	13	44	11	3

Over het algemeen zijn de leerlingen tevreden over hun leerkrachten. Ze zijn vriendelijk en geven op een goede manier les.

Leerlingen horen graag van de leerkracht dat ze hun best doen. 47 van de 74 leerlingen geven aan dat de leerkrachten dit ook werkelijk zeggen. 26 van de 74 leerlingen vinden dat de leerkrachten hier nog te weinig aandacht aan besteden. Ook vinden ze het leuk wanneer de leerkracht naar de mening van de leerlingen vraagt. Ook hier geven veel leerlingen aan dat leerkrachten dit nog te weinig doen.

Ongeveer ½ van de leerlingen vindt dat de leerkrachten het moeilijk hebben om een klas stil te krijgen.

Het Vlaams gemiddelde van de onderwijskwaliteit bedraagt 68,7%. Op KTA 1 bedraagt het gemiddelde van de resultaten 53,9. Dat wil zeggen dat 53 leerlingen tevreden zijn over de onderwijskwaliteit van de school. Dit komt overeen met 72,8%. Dat gemiddelde ligt hoger dan het Vlaams gemiddelde.

2.2.7 Thema: studiemethode en studieplanning

	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Tijdens het schooljaar werk ik regelmatig, zodat ik bij blijf met mijn lessen.	3	35	29	6	1
Wanneer ik een lastige opdracht moet maken, stel ik het uit tot het laatste ogenblik om eraan te beginnen.	5	24	35	8	2
Ik zou mijn lessen beter kunnen leren als ik meer tijd had.	5	28	34	7	0
Ik maak iedere week een planning	47	23	0	3	1
Wanneer ik een planning maak, volg ik deze nauwkeurig op.	30	20	18	2	0
Mijn ouders volgen mijn studie goed op.	5	28	33	6	3
Wanneer ik mijn lessen ga leren voel ik me te moe, te verveel op te slaperig om goed te kunnen werken.	4	21	32	14	2
Wanneer ik een hele hoop moet leren, raak ik ontmoedigd en sla ik moeilijke delen over.	10	33	19	12	0
Ik kom maar moeilijk op gang als ik moet studeren.	6	20	31	16	1
Ik maak een goede samenvatting van de leerstof.	6	23	37	8	0
Wanneer ik een tekst moet leren, vind ik het moeilijk om er de belangrijkste delen uit te halen	10	34	21	8	1
Ik leer de leerstof vanbuiten.	4	19	43	7	1
Ik denk dat ik een goede studiemethode heb.	6	25	35	6	2

35 van de 74 leerlingen zegt regelmatig voor school te werken, zodat ze bijblijven met hun lessen. Dat wil zeggen dat meer dan de helft van de leerlingen niet regelmatig voor school werkt. Uit het theoretisch gedeelte bleek dat sommige leerlingen een achterstand oplopen doordat ze hun tijd niet goed indelen of niet precies weten hoe ze de leerstof moeten bestuderen. Dat wil zeggen dat er een kans is dat deze 39 leerlingen een achterstand hebben opgelopen.

43 van de 74 leerlingen heeft te maken met uitstelgedrag. Er bestaan verschillende type uitstellers. Het is belangrijk na te gaan welk type uitsteller je bent. Zo krijg je inzicht in je uitstelgedrag: aan welke afleiders kun je moeilijk weerstaan? Welke winst levert je dit op? En is die winst wel de moeite waard?

Het grootste deel van de leerlingen geeft aan hun lessen beter te kunnen leren als ze meer tijd zouden hebben. Toch maken slechts 3 van de 74 leerlingen iedere week een planning. Wanneer leerlingen hier werk van zouden maken, zouden ze een overzicht krijgen van de tijd die ze hebben om te studeren of om taken te maken. Wanneer je hier een beeld van kan vormen zal blijken dat je meer tijd hebt dan jezelf denkt.

46 van de 74 leerlingen voelt zich te moe, te verveeld of te slaperig om goed te kunnen werken. Dit kan vele oorzaken hebben: te weinig slaap, ongezonde voeding, enz. Een gezonde en evenwichtige voeding en voldoende slaap, levert je voldoende energie op om goed te kunnen studeren. Omdat energie een belangrijk gegeven is bij het studeren is dit een belangrijk element om te verwerken in het studieboekje.

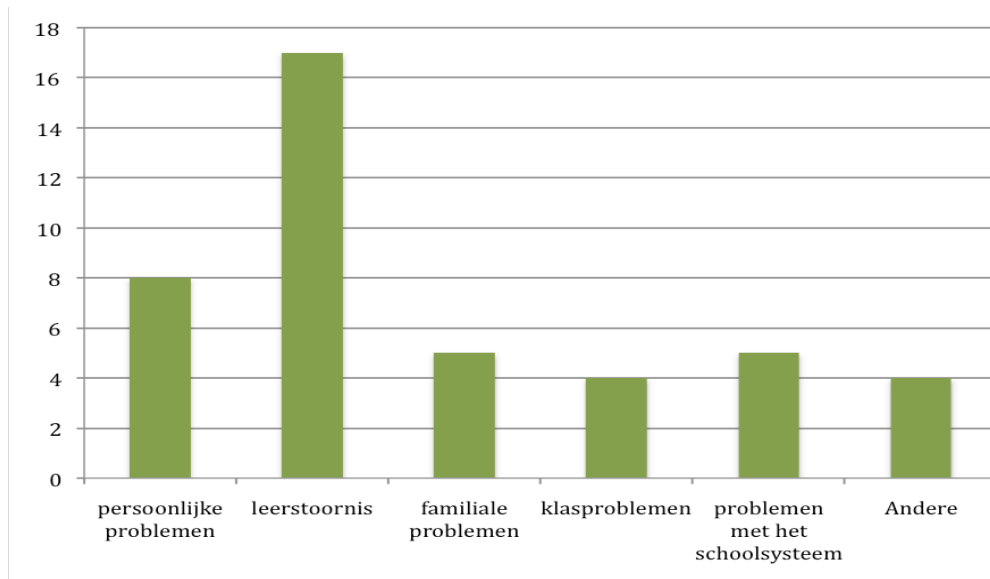
Verder vinden verschillende leerlingen het moeilijk om de belangrijkste delen uit een tekst te halen en om een goede samenvatting te maken. 50 van de 74 leerlingen leert de meeste leerstof vanbuiten. Zoals in het theoretisch gedeelte al vermeld werd is een goede studiemethode heel belangrijk. Het kan ervoor zorgen dat de leerling beter en vooral actiever zal studeren. 41 van de 74 leerlingen geeft aan een goede studiemethode te hebben. Dat wil zeggen dat ongeveer de helft van de leerlingen nog niet goed weet hoe ze juist moeten studeren. Ook deze leerlingen kunnen een achterstand oplopen.

Al deze onderwerpen rond het thema studiemethode en studieplanning zijn een belangrijk gegeven voor het maken van het boekje rond studietips. Het is belangrijk te weten welke aspecten leerlingen moeilijk vinden. Deze moeten zeker vermeld worden.

2.2.8 Thema: leerproblemen

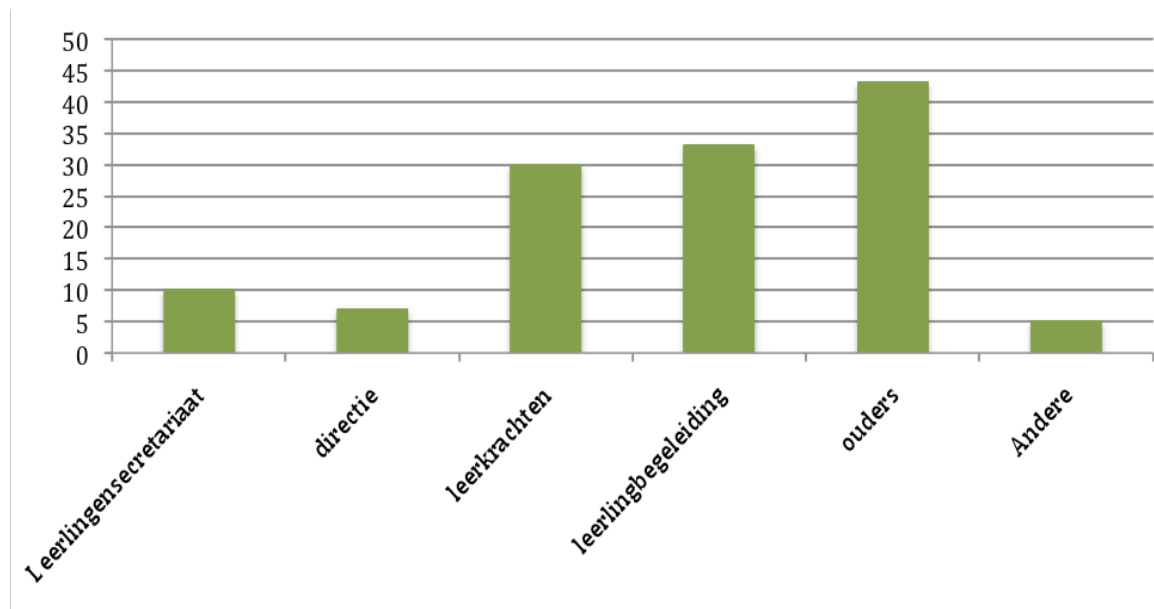
	Nooit	Meestal niet	Meestal wel	Altijd	Niet ingevuld
Ik ervaar problemen in of buiten de school waardoor ik niet zo goed kan studeren of opletten.	21	36	15	1	1

Indien je bepaalde problemen ervaart, over welke problemen gaat het dan?

16 van de 74 leerlingen ervaart problemen in of buiten de school waardoor zij niet goed kunnen studeren of opletten. Deze problemen zijn meestal te wijten aan een leerstoornis. Toch zijn er ook andere oorzaken voor deze problemen: persoonlijke problemen, familiale problemen, problemen met het schoolsysteem, klasproblemen en andere problemen zoals concentratieproblemen, moeilijk leesbaar geschrift, te veel afleiding van gsm, laptop, ...

Bij wie kan je terecht met je problemen?

De leerlingen te kunnen met hun problemen voornamelijk terecht bij hun ouders, de leerkrachten en de leerlingbegeleider.

Ook dit onderdeel is een belangrijk aspect voor het ontwerp van het boekje met studietips. De leerlingen moeten weten waar ze terecht kunnen met hun problemen.

3 Studiebegeleiding, studieplanning en studieondersteuning

binnen KTA 1

Leerlingen die op de voorgaande rapporten slechte resultaten hebben behaald, worden begeleid om deze tekorten weg te werken. Ze krijgen andere studiemethodes aangereikt of er wordt samen met hen een studieplanning opgemaakt. Deze begeleiding wordt gegeven door de leerlingbegeleider in samenwerking met het centrum voor volwassen onderwijs en de specifieke lerarenopleiding. Tevens wordt ook aan de ouders gevraagd zich te engageren om hun zoon of dochter samen met de school te begeleiden in hun schoolloopbaan. Deze begeleiding is niet enkel een engagement tussen de leerling, de leerlingbegeleider en de ouder, ook de leerkrachten worden hierbij betrokken. Zij zijn verantwoordelijk voor de extra gesprekken en observaties tussen de leerkracht en leerling/

4 Aanbevelingen

Naar aanleiding van mijn eindwerk en uit resultaten van mijn onderzoek wil ik mijn stageplaats KTA 1 Diest enkele aanbevelingen doen rond het verhogen van het welbevinden, de betrokkenheid en de studiebegeleiding van de leerlingen. Vele van deze aanbevelingen worden waarschijnlijk al toegepast, maar toch wil ik graag dat hier nog meer rekening mee wordt gehouden.

4.1 Aanbevelingen rond welbevinden

- Het is belangrijk dat men voor elke leerling aandacht heeft.
- Persoonlijke relaties aangaan met (groepen) van leerlingen door bijvoorbeeld te vragen hoe hun weekend was, of alles goed is, enz.
- Respect hebben voor de eigenheid en de leefwereld van elke leerling.
- Leerlingen informeren over het schoolgebeuren. Goede afspraken en duidelijke regels zijn hier belangrijk.
- Oog hebben voor en onderzoeken van aanhoudende lusteloosheid van leerlingen.
- Leerkrachten zouden vaker naar de mening van de leerlingen kunnen vragen.

- Vertel de leerlingen wanneer ze goed bezig zijn. Complimenteer hen.
- Ruimte geven aan spontane reacties van leerlingen zonder het leerproces uit het oog te verliezen.
- Een aangename schoolomgeving draagt ertoe bij dat leerlingen graag op school zijn: gezellige klassen met wat meer kleur kan het welbevinden verhogen.

4.2 Aanbevelingen rond betrokkenheid

- Krachtige leeromgevingen creëren waarbij leerlingen zelf initiatief kunnen nemen en zelf veel kunnen doen.
- Wissel eens af tussen groepswork, partnerwerk en individueel werk
- Men kan gebruik maken van nieuwe materialen en activiteiten om de leerlingen betrokken te houden.
- Men kan vertrekken van de realiteit. Bezoek bijvoorbeeld bepaalde plaatsen die relevant zijn voor het thema van de les.
- Leerkrachten kunnen proberen meer rekening te houden met verschillen tussen leerlingendoor zich aan te passen aan het niveau van de leerling.

4.3 Aanbevelingen rond studiebegeleiding, studieplanning, studieondersteuning

- Men kan een uurtje studietoezicht houden na school. Hier kunnen de leerlingen een uur langer op school blijven om te studeren onder begeleiding.
- Men kan regelmatig aan de leerling vragen of de les lukt. Zo niet kan met extra ondersteuning of bijles bieden. Veel leerlingen durven dit zelf niet te vragen.
- Wanneer de leerkracht extra tijd heeft, kan hij/zij zelf een planning met de leerlingen opstellen om een test te leren.

5 Het ontwerpen van een boekje met studietips

Een laatste aanbeveling die ik wil doen is het maken van een boekje met studietips dat de leerlingen kunnen gebruiken tijdens het studeren. Deze aanbeveling heb ik verder uitgewerkt. Hier is het de bedoeling om een eigen ontwerp te maken van een boekje rond studietips. Een instrument dat de leerlingen een heel jaar kunnen gebruiken in functie van

grotere testen, maar voornamelijk in functie van hun examens. Het is een instrument dat ze meekrijgen in het begin van het schooljaar en waarin alles uitgelegd staat. Het boekje wordt opgesteld aan de hand van de verschillende maanden van het schooljaar. Het begint in september en eindigt in juni. In wat volgt leg ik de verschillende onderdelen uit die in het boekje aan bod zullen komen.

5.1 Gebruik maken van de website en Smartschool

Wanneer de leerlingen zich hebben ingeschreven op KTA 1 is het de bedoeling dat ze de website leren kennen en leren gebruik maken van Smartschool. In het boekje worden deze aspecten uitgelegd aan de hand van afbeeldingen en een stappenplan.

5.2 Leerstijlen en leergewoonten

In totaal zijn er vier leerstijlen, dat wil zeggen vier manieren waarop men dingen kan leren. Afhankelijk van de leerstof en de situatie gebruikt men een bepaalde leerstijl. Mensen hebben echter ook een favoriete manier van leren, oftewel een voorkeursleerstijl. Weet je wat jouw voorkeursleerstijl is, dan weet je ook wat er, qua leerstof en studie, het beste bij je past.

De **dromer** kijkt hoe anderen een probleem aanpakken en denkt eerst na voordat hij iets doet. Hij ziet veel oplossingen, omdat hij een probleem vanuit veel standpunten kan bekijken. Daardoor neemt hij beslissingen soms traag.

De **denker** is goed in logisch denken en redeneren. Hij probeert algemene regels te ontdekken en leert het liefst uit boeken. Het is belangrijker dat ideeën logisch zijn, dan dat ze praktisch uitvoerbaar zijn.

De **beslisser** plant een taak en voert die uit. Hij is niet zo geïnteresseerd in theorieën. Hij doet het goed in conventionele intelligentietesten. Hij houdt zich liever bezig met technische problemen dan met mensen.

De **doener** houdt van experimenteren en lost problemen op door iets uit te proberen. Hij past zich goed aan aan nieuwe situaties. Soms kan een doener drammerig overkomen in zijn dadendrang.

In het studieboekje is het belangrijk dat deze leerstijlen aan bod komen. Het is belangrijk dat de leerlingen weten welke leerstijl bij hen past. Zo kunnen ze zichzelf observeren wanneer ze leren. Zo kunnen ze variëren in stijlen en halen ze meer uit hun opleiding.

5.3 Studieplanning

Zoals al eerder vermeld geeft het grootste deel van de leerlingen aan hun lessen beter te kunnen leren als ze meer tijd zouden hebben. 70 van de 74 leerlingen maakt echter geen planning. Daarom is het belangrijk dat we de leerlingen duidelijk maken dat het maken van een planning zeer nuttig kan zijn. In het boekje rond studietips wordt het gebruik van een planning uitgelegd en waarom dit nuttig is.

5.3.1 Het gebruik van een schoolplanner (= agenda)

Bij het maken van een planning is het belangrijk dat de agenda goed is ingevuld. Of dat men weet waar men deze kan terugvinden. De leerkracht vult de schoolagenda van Smartschool in. Deze kunnen de leerlingen raadplegen. Hun schoolplanner kunnen ze gebruiken bij het plannen.

5.3.2 Dagplanning

Aan de hand van een cirkeldiagram dat verdeeld is in 24 deeltjes kunnen de leerlingen zien hoeveel uren ze per dag aan een bepaalde activiteit besteden. Deze 24 deeltjes staan voor de 24 uren per dag. Per activiteit kleuren de leerlingen de uren die ze hieraan besteden. Zo krijgen ze aan het einde van de dag een mooi overzicht van hoe hun dag eruit ziet.

5.3.3 Weekplanning

Een goed studieresultaat start met het maken van een goede planning.

Het nut van een goede planning is de tijd evenwichtig verdelen, zodat zoveel mogelijk activiteiten aan bod kunnen komen. Een goed evenwicht tussen studie en vrije tijd is noodzakelijk.

Aan de hand van voorbeelden van de schoolplanner wordt er duidelijk gemaakt hoe ze deze moeten gebruiken. Ook wordt er een algemene weekplanning weergegeven. Deze kunnen ze kopiëren waardoor ze deze kunnen hergebruiken.

5.3.4 Jaarplanning

Een globaal overzicht van het schooljaar is belangrijk. Zo heeft men een zicht op de taken en opdrachten over het hele jaar.

Leerlingen krijgen regelmatig opdrachten en taken die pas binnen enkele weken of maanden klaar moeten zijn. Ze denken dan dat ze tijd genoeg zullen hebben. Ze zullen deze opdracht uitstellen en dan zullen ze te weinig tijd hebben. In het studieboekje wordt uitgelegd dat ze deze opdrachten moeten onderverdelen in kleine opdrachten en deze

moeten plannen. Zo hebben ze tijd genoeg en moeten ze niet stressen omdat ze het niet af zullen krijgen.

5.3.5 Een examenreeks voorbereiden

Om goed voorbereid aan de examens te beginnen, is het belangrijk om er op tijd mee te beginnen.

Voor men kan beginnen met het herhalen van de leerstof, zijn er nog een aantal dingen te doen.

- Een overzicht maken van de te leren leerstof.
- Controleren of alle werkboeken volledig zijn aangevuld.
- Orde op zaken stellen in taken en toetsen en corrigeren waar nodig, want leerkrachten stellen op het examen vaak dezelfde vraag of vragen als op de toets of in de taak
- Het examenrooster bekijken voor de volgorde van de vakken.

Dan is het de bedoeling dat er een overzicht wordt gemaakt van al het werk dat nog verricht moet worden.

5.3.6 Planning van een examendag

Wanneer er de volgende dag een examen gepland staat, is het goed dat men alles nog eens op een rijtje zet. De dag wordt in blokken verdeeld en voor elk tijdsblok plant men wat men zal doen. Zo zal er aan elk onderdeel evenveel aandacht worden besteedt.

5.4 Studeren ... Hoe begin ik eraan?

Het boekje met studietips is een handig werkinstrument om de leerlingen te helpen doorheen het schooljaar. Dit deel van het boekje bevat de algemene studievvaardigheden zoals het organiseren van de studie-omgeving, de studiemethode, het maken van een samenvatting enz. Dit deel van het boekje is een onderdeel dat niet onder een bepaalde maand thuis hoort maar wat het hele jaar door van toepassing is.

5.4.1 Organiseer je omgeving

Eerst en vooral is het belangrijk om de omgeving waarin men studeert te organiseren. Het is belangrijk dat de studieruimte een gezellige ruimte is waar men graag naar terugkeert. Een uitnodigende en comfortabele stoel kan stimulerend werken. Je bureau moet netjes blijven en de papieren moeten geklasseerd zijn. Dat maakt het makkelijker om zaken terug te vinden maar ook om te studeren.

5.4.2 Het studiemateriaal

Het is belangrijk dat wanneer men begint te studeren, men al het materiaal heeft klaarliggen. Anders zal het studeren telkens moeten worden stopgezet omdat er iets van materiaal ontbreekt.

Aan de hand van een checklist in het studieboekje kan men makkelijk zien of men al het materiaal heeft klaarliggen.

5.4.3 Studiemethode

Ongeveer de helft van de leerlingen weet niet goed hoe ze moeten studeren. Daarom is het belangrijk dat de verschillende stappen van het studeren goed worden toegelicht:

- oriënterend doornemen
- grondig doornemen
- herhalen

5.4.4 Een tekst samenvatten

Veel leerlingen weten niet hoe ze een tekst moeten leren en kunnen er geen goede samenvatting van maken. Aan de hand van een schema en verschillende stapjes wordt er in het studieboekje uitgelegd hoe ze dit kunnen doen.

Ook het maken van een mindmap komt aan bod. In verschillende stapjes wordt uitgelegd hoe ze dit moeten maken.

5.4.5 Uitstelgedrag

Tijdens het verzamelen van de gegevens van de enquête bleek dat veel leerlingen vaak wachten met het maken van een taak of het leren van een toets tot het laatste moment. Er bestaan verschillende type uitstellers. Het is belangrijk na te gaan welk type uitsteller men is. Zo krijgt men inzicht in het uitstelgedrag: aan welke afleiders kan men moeilijk weerstaan? Welke winst levert dit op? En is die winst wel de moeite waard? In het werkboekje wordt hier aandacht aan besteed. Het is belangrijk te weten waarom men sommige taken uitstelt en wat ze hieraan kunnen doen.

5.4.6 Faalangst

Faalangst is een specifieke vorm van angst waarbij je vreest dat je zult mislukken in een situatie waarin je beoordeeld wordt voor een prestatie. Dit onderdeel van het boekje werd niet bevraagd bij de leerlingen. Omdat er toch regelmatig sprake van is, werd dit er toch in verwerkt. Er wordt vermeld waaraan je faalangst herkent, wat je voelt en wat je eraan kan doen.

5.4.7 Pesten

Omdat er toch enkele leerlingen zijn die aangeven gepest te worden, worden er in het studieboekje enkele tips aangereikt hoe men pestgedrag kan aanpakken.

5.5 Een juist voedingspatroon

Gevarieerde voeding is erg belangrijk: het is de brandstof die je motor draaiende houdt. Het lichaam haalt vooral energie uit traag verterende koolhydraten (brood, pasta, aardappelen ...). Snel verterende suikers (bv. een reep chocolade of suikerhoudende frisdrank) zijn minder aan te bevelen omdat ze slechts een kortdurende piek van energie bezorgen. Gezondheidsdeskundigen raden aan om dagelijks verschillende porties groenten en fruit te eten. Ze verschaffen je heel wat mineralen en vitaminen. Ze komen ook je denk- en geheugenvermogen ten goede.

Het is belangrijk te weten welke voeding men het best kan nuttigen tijdens het studeren. De verkeerde voeding kan de concentratie namelijk snel doen afnemen. Daarom is het belangrijk ook hier enkele tips over te vermelden.

6 Algemeen besluit

Door middel van dit eindwerk heb ik onderzoek gedaan naar de studiemotivatie van leerlingen 2^e en 3^e graad TSO door onder meer hun welbevinden en betrokkenheid te meten, maar ook heb ik hun studievaardigheden bevraagd.

Uit de resultaten van het onderzoek kunnen we besluiten dat de motivatie, het welbevinden en de betrokkenheid van deze leerlingen zeer goed is.

De leerlingen zijn zeer tevreden over de school. Ze komen graag naar school en voelen zich ook goed op school. Slechts enkele leerlingen geven aan gepest te worden. Hun betrokkenheid in de klas is over het algemeen goed, maar toch zijn er veel leerlingen die nog regelmatig dromen en praten in de klas. Ze kennen de regels en weten wat ze wel of niet mogen. Ook zijn de leerlingen tevreden over het pedagogisch klimaat van de school. De leerkrachten zijn vriendelijk en ze geven op een goede manier les.

Op vlak van studiemethode en studieplanning bestaan er grote verschillen onder de leerlingen. Zo zijn er leerlingen die regelmatig voor school werken, maar er zijn er ook die dat niet doen. Veel leerlingen hebben te maken met uitstelgedrag. Toch zegt het grootste deel van de leerlingen dat ze meer tijd kunnen gebruiken voor het leren. Hieruit kunnen we besluiten dat veel leerlingen nood hebben aan een goede studiemethode en planning.

Uit de vergelijking met het onderzoek van de onderwijsinspectie blijkt dat de leerlingen van KTA 1 zeer goed scoren. Ze scoren gemiddeld evenveel als andere scholen en soms zelfs hoger.

Uit al deze resultaten is een boekje met studietips gerealiseerd. Deze studietips zijn gerelateerd aan de noden van de leerlingen. Deze noden bleken uit de resultaten van het onderzoek.

Deel 4: Kritische kijk

In dit laatste puntje zal ik op een kritische manier proberen terug te kijken op mijn bevindingen in het kader van het onderzoek.

Samen met mijn stagementor heb ik voor dit onderwerp van het eindwerk gekozen. Hij wou graag een boekje met studietips maken voor de leerlingen van KTA 1. We hebben enkele keren moeten samen zitten om na te denken hoe we dit konden koppelen aan een maatschappelijk thema. Uiteindelijk zijn we overeengekomen dat we de studiemotivatie van de leerlingen zouden bevragen, waaronder welbevinden en betrokkenheid en de studievaardigheden. Hieruit was het dan de bedoeling om het boekje met studietips te maken. Met het boekje rond studietips is het de bedoeling om zowel de leerlingen als de begeleiders een handig hulpmiddel aan te bieden om de leerlingen te begeleiden in hun studieloopbaan.

Door het schrijven van het theoretisch gedeelte heb ik veel bijgeleerd over de studiemotivatie, het welbevinden en de betrokkenheid bij leerlingen. Ik vond het een zeer boeiende studie en herkende ook veel van mezelf in deze theorieën. Zelf ben ik namelijk ook nog student en heb ik al vele jaren studeren achter de rug. Ook over het gedeelte van studiemethode en studieplanning heb ik veel geleerd. Zelf heb ik nooit een studiemethode aangeleerd. Ik heb altijd geleerd zoals het voor mezelf het beste leek. Toch herkende ik regelmatig stappen die ik zelf ook nam. Zoals bijvoorbeeld de eerste fase: het oriënteren. Deze fase deed ik ook altijd als eerste, terwijl ik niet wist dat dit een eerste stap is in het leren studeren.

Tijdens mijn stage is me opgevallen dat veel leerkrachten klagen over de motivatie van de leerlingen. Ik kan begrijpen dat deze niet altijd optimaal is. Als ik zelf terugblik op de tijd dat ik in het secundair onderwijs zat, was ik ook niet altijd even gemotiveerd. Op die leeftijd is het moeilijk om bepaalde keuzes te maken. Zo ook je studiekeuze. Ze weten niet goed wat ze willen en blijven twijfelen. Ze kiezen iets wat hun vrienden doen of iets wat hun ouders hun hebben aangeraden. Sommige leerlingen zitten enkel op school omdat ze schoolplichtig zijn. Zij zouden liever gaan werken, maar dat gaat nog niet omdat ze nog geen 18 jaar zijn. Zij zijn dus niet gemotiveerd om naar school te komen en in de les te zitten. Ze komen enkel omdat het moet. Deze leerlingen werken vaak niet mee in de les en storen het lesgebeuren. Zo storen ze andere leerlingen waardoor deze ook niet kunnen opletten. Het gedrag van deze leerling wordt als slecht bestempeld. Dan krijgen ze straf, waardoor ze alleen maar meer gedemotiveerd worden.

Uit mijn onderzoek bleek dat veel leerlingen hun studiekeuze zelf maakten. Dat verbaasde mij. Ik vraag me hierbij af of deze leerlingen deze keuze dan alleen moesten maken of als de ouders hen evenzeer bijstonden in deze keuze. Achteraf bekeken was dit misschien een goede bijvraag geweest. Zo zou ik me er een beter beeld bij kunnen voorstellen. Wat me ook opviel was dat veel leerlingen deze school gekozen hebben omwille van de ligging van de school. Hier kan ik me wel in vinden, maar dan hoop ik dat ze ook voor de studierichting hebben gekozen en niet enkel voor de school alleen.

Als tweede stond ik verbaasd van het aantal leerlingen dat gepest wordt. Het resultaat is extreem weinig. Tijdens mijn stage ben ik enkele keren in contact gekomen met pestgedrag. Daarom dat ik het zo onwaarschijnlijk vind dat dit er zo weinig zijn. Ik heb natuurlijk enkel de leerlingen van TSO bevroegd. Het kan zijn dat onder de leerlingen van BSO meerdere leerlingen zijn die gepest worden, al hoop ik natuurlijk van niet. Ik ben wel zeer tevreden over dit resultaat. Dat wil zeggen dat de meeste leerlingen zich goed voelen op school en hier ook vrienden hebben. Bij de leerlingen die toch niet graag naar school komen, moet een andere verklaring te vinden zijn dan het pesten. De leerlingen hebben waarschijnlijk geen zin in school en komen maar omdat ze tot 18 jaar verplicht zijn om te komen. Een ander argument kan zijn dat ze de lessen niet interessant vinden of een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt. Ook dit leidt tot demotivatie.

Een derde punt waar ik verbaasd van ben, is het feit dat heel wat leerlingen aangeven dat het schoolreglement strenger mag worden. De leerlingen vinden dat de school te mild is in het sanctioneren van bijvoorbeeld leerlingen die te laat komen of die betrapt worden op roken. Zelf heb ik ook gemerkt dat veel leerlingen het niet erg vinden om naar de avond- of strafstudie te komen. "We moeten er toch niets doen" klinkt het dan. Een avondstudie houdt in dat ze een half uur langer moeten blijven en een strafstudie houdt meestal in dat ze een taak moeten maken. Ze moeten een tekst schrijven over het feit waarom ze strafstudie hebben gekregen en ze krijgen een tekst over spijbelen waarbij ze hun eigen mening moeten verantwoorden. Ook zijn er veel leerlingen die deze avond- en strafstudies zolang mogelijk uitstellen, zodat deze vergeten worden. Zo komen ze er nog eens makkelijk vanaf ook.

Wanneer leerlingen iets fout doen dreigen veel leerkrachten met strafstudies, maar wanneer het zover is, krijgen ze deze toch niet. Leerlingen weten dat en profiteren daarvan. De leerlingen die zich wel aan de regels houden, vinden dan dat het niet eerlijk is. Hier vind ik dat ze gelijk hebben. Als school is het belangrijk dat er een goed tuchtreglement is en dat dit ook opgevolgd wordt. De leerlingen moeten duidelijk weten welke straf er op welke overtreding staat. Dit is ook voor iedereen het eerlijkst. Iedereen

moet dezelfde straf krijgen bij dezelfde overtreding. Leerlingen geven zelf aan dat andere leerlingen voor dezelfde fout een avondstudie krijgen, terwijl de andere hier een strafstudie voor krijgt. Hier is nergens een logica te vinden.

Als stagiair vond ik dit een zeer moeilijk gegeven. Het was moeilijk te beslissen welke straf ik moest geven op welke overtreding. Een aanbeveling die ik hier dan ook wil doen is dat men vanaf volgend schooljaar misschien een duidelijke structuur kan aanbieden in de manier van straffen. De directeur kan deze bijvoorbeeld aan het begin van het schooljaar voorlezen voor de hele school, zowel leerlingen als leerkrachten. Zo kent iedereen dezelfde regels en dezelfde maatregelen.

Tijdens het verwerken van de resultaten van mijn onderzoek merkte ik dat veel leerlingen de enquête verkeerd hadden ingevuld. Het was de bedoeling dat ze zouden antwoorden met “nooit”, “meestal niet”, “meestal wel” of “altijd”. Veel leerlingen duiden er iets tussenin aan. Zo kon ik moeilijk afleiden wat ze hiermee bedoelden. Ook bij de vraag over de taal die ze thuis spreken konden ze twee opties kiezen. Als eerste “Nederlands” en als tweede “andere, nl ...” De leerlingen hadden “nl” als “Nederlands” gelezen, waardoor ze beide antwoordden aanduidde wanneer ze thuis Nederlands spreken. Daardoor kloppen de antwoorden op deze vraag niet. Wanneer ik de enquête opnieuw zou kunnen afnemen, zou ik de enquête volledig overlopen met de leerlingen en zou ik sommige punten van de enquête duidelijker omschrijven.

Door middel van de bevraging van de leerlingen ben ik te weten gekomen hoe de leerlingen het hele schoolgebeuren ervaren. Hun motivatie, welbevinden, betrokkenheid, studievaardigheid, enz. Ik heb een goed beeld gekregen over de kijk van leerlingen op hun schoolse ervaring. Omdat de enquête anoniem bevestigd werd, konden de leerlingen in alle eerlijkheid antwoorden op de vragen. Bij nader inzien had het ook fijn geweest moest ik ook de mening van de leerkrachten hebben bevestigd. Dan kon ik de vergelijking maken van de ervaringen van de leerlingen en de leerkrachten. Wanneer ik een gesprek doe met een leerkracht merk ik regelmatig dat de mening van de leerkracht sterk kan verschillen met die van de leerlingen. Zij ervaren bepaald gedrag anders dan de leerlingen. Moest ik dus meer tijd hebben of moest ik het eindwerk opnieuw kunnen doen, zou het een goed idee zijn om ook naar de meningen van de leerkrachten te peilen.

In het onderzoek ben ik ook meer te weten gekomen over de studiemethode en studieplanning van de leerlingen. Aan de hand van deze gegevens heb ik een studieboekje gemaakt voor de leerlingen. Dit boekje moet hen helpen met plannen en studeren doorheen het hele schooljaar. Het maken van het studieboekje nam meer tijd in

beslag dan ik zelf in gedachte had. Dit kwam omdat het beeld wat ik van het boekje had, anders was als het idee van mijn stagementor. Hij zag het groter als ik, waardoor ik deze tijd niet had ingepland. Het spijtige van dit eindwerk is dat ik het studieboekje niet heb kunnen uittesten. Dat is iets voor volgend schooljaar. Graag had ik geweten als de leerlingen het boekje ook effectief zouden gebruiken en als het ook nuttig is voor hen.

Gedurende het maken van het studieboekje kregen zowel mijn mentor als ik meer ideeën om te verwerken in het studieboekje. Dit zorgt ervoor dat er meer onderwerpen voorkomen in het boekje dan dat er uiteindelijk bevraagd werden in de vragenlijst.

Ik hoop dat het boekje voor deze school een meerwaarde zal betekenen in het begeleiden van leerlingen en dat de leerlingen er ook iets mee zullen doen.

Als laatste wil ik nog medelen dat ik de aanwezigheid van een leerlingbegeleider enorm belangrijk vind. Wanneer ik zelf nog op de secundaire school zat, wist ik niet dat dit bestond. Mijn school had dit misschien ook niet. Ik wist zelf niet bij wie ik terecht kon voor problemen enz. Het is belangrijk dat leerlingen weten bij wie ze terecht kunnen en wie hen met welke problemen kan helpen.

Bibliografie

ADITE, (2010), *Scholengroep 12 van het gemeenschapsonderwijs*, geraadpleegd op 26 februari 2015 via www.sgr12adite.be

CORTELLI, S. (2008), *Survivalgids voor de student*. (1ste druk). Gent: Academia Press

DE LEE, L. & DE VOLDER, I. (2009). *Bevraging van het welbevinden bij leerlingen in het basisonderwijs*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

DENEVE, D. & PEETERS, L. (2007). *Breintrein: zet je leren op het juiste spoor*. (1ste druk). Averbode: Uitgeverij Altiora Averbode.

DENISSEN, K., LEONARD, R., VAN DEN BRANDE, J. & WILLEMS, L. (2008). *Studeerwijzer: op weg naar succesvol studeren*. (1ste druk). Brussel: VUBPRESS

DEPREEUW, E. & LENS, W. (1998). *Studiemotivatie en faalangst nader bekeken: tussen kunnen en moeten staat willen*. (1ste druk). Leuven: Universitaire Pers Leuven

GIELKENS, M. & SCHROOTEN, J. (2013). *Pedagogische module 1-2: leerling*. KHLIM: Diepenbeek.

LERNOUT, B. & PROVOST, I. (2008). *S.O.S. BREIN: help je tiener slimmer studeren*. (1ste druk). Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

OPGENHAFFEN, T. (2013). *LEREN. HOE? ZO!*. (1ste druk). Leuven: Uitgeverij LannooCampus.

STUDIEADVIES K.U. LEUVEN. (2010) *Studieadvies: studieplanning*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

STICHTING AANDACHT VOOR PESTEN (2013), *Wat kun je doen als ge gepest wordt?*, geraadpleegd op 14 mei 2015 via www.aandachtvoorpesten.nl

VAN DOORSLAER, E. (2014). *Feedback-wijzer: feedback bij toetsen en examens met checklist 'Wat kan ik uit mijn fouten leren?'*. Geraadpleegd op 18 maart 2015 via www.letop.be

VICTOR, E.G., *KTA1 Diest*,, geraadpleegd op 26 februari 2015 via www.kta1diest.be

Bijlagen

1. Enquête
2. Boekje met studietips

